

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Euroregiony a přeshraniční spolupráce v Moravskoslezském kraji
Euroregions and the Crossborder Cooperation in the Moravian-Silesian Region

Student: Bc.Pavla Janiczková

Vedoucí diplomové práce: Ing.Eliška Skřídlovská

Ostrava 2009

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně pod vedením Ing. Elišky Skřídlovské. Přílohu č. 3 jsem převzala a přepracovala. Materiály, které byly přejaty, jsou řádně označeny. Veškeré zdroje jsou uvedeny v seznamu literatury a odborných zdrojů.

V Ostravě 29.04.2009

.....

OBSAH

1 Úvod	1
2 Regionální politika EU a ČR ve vztahu k euroregionům	3
2.1 Ústřední pojmy regionální politiky	3
2.2 Hlavní principy strukturální a regionální politiky v EU	7
2.3 Přeshraniční spolupráce	8
2.4 Euroregion	9
2.5 Faktory ovlivňující vznik euroregionů	10
2.6 Cíle Euroregionu	12
3 Euroregiony v ČR a možnosti jejich financování	14
3.1 Fondy Evropské Unie	14
3.1.1 Strukturální fondy	14
3.1.2 Fond soudržnosti	17
3.2 Rámec podpory společenství	18
3.3 Financování z předvstupních fondů EU	18
3.3.1 Phare	18
3.3.2 ISPA	21
3.3.3 SAPARD	21
3.4 Iniciativy Společenství	22
3.4.1 Interreg I	22
3.4.2 Interreg II	22
3.4.3 Interreg III	23
3.4.4 Interreg v ČR 2004 – 2006	24
3.5 Program ESPON	26
3.6 Program INTERACT	27
3.7 Fond mikroprojektů	27
3.8 Cíle regionální politiky pro období 2007 – 2013	28
3.9 Euroregiony na území ČR	31

4 Euroregiony v Moravskoslezském kraji, zhodnocení jejich aktivit a využití fondů EU.....	34
4.1 Charakteristika Moravskoslezského kraje.....	34
4.2 Euroregion Praděd	35
4.3 Euroregion Těšínské Slezsko	38
4.4 Euroregion Beskydy.....	40
4.5 Euroregion Silesia.....	42
4.6 Program OPPS ČR-PR.....	45
4.7 Program přeshraniční spolupráce Slovenská republika - Česká republika 2007 – 2013	51
5 Závěr.....	56
Seznam literatury.....	57
Seznam zkratk.....	58
Seznam příloh.....	60
Přílohy	

1 Úvod

V posledním desetiletí se stále více setkáváme s pojmem přeshraniční spolupráce a Euroregiony. V České republice je toto téma rozebírané nejen v médiích, ale vycházejí také různé publikace. Přeshraniční spolupráce je v současnosti velmi důležitou součástí regionální politiky. Pohraniční území řady evropských států představuje většinou okrajové území charakterizované přítomností jazykově a kulturně smíšeného obyvatelstva, řídkým osídlením, limitovaným přirozeným přírůstkem obyvatelstva umocněným migrací obyvatelstva z periferie do center. Problematické jsou často i ekonomické podmínky.

Bariérový efekt hranice mezi jednotlivými státy a oblastmi se tak díky přeshraniční spolupráci daří úspěšně odstraňovat. Velmi důležitým bodem přeshraniční spolupráce je existence euroregionů. Tyto dobrovolná sdružení patří mezi nejúčinnější formy spolupráce. Činnost euroregionů, která směřuje k postupnému vyrovnání ekonomického i sociálního rozvoje dané oblasti je z velké části financována z fondů Evropské Unie.

Cílem této diplomové práce je analýza a deskripce Euroregionů a přeshraniční spolupráce v Moravskoslezském kraji. Autorka se také zaměří na možnosti financování Euroregionů a využívání fondů EU k podpoře euroregionálních programů.

Diplomová práce je rozdělena včetně úvodu a závěru do tří hlavních částí. První část bude zaměřena na charakteristiku regionální politiky, hlavní principy strukturální a regionální politiky. Dále zde budou zmíněna charakteristika přeshraniční spolupráce a Euroregiony a jednotlivé cíle.

V druhé části se bude autorka zabývat Euroregiony v České republice a možnostmi jejich financování. Autorka zcharakterizuje jednotlivé Fondy Evropské Unie a iniciativy společenství.

V třetí a poslední části se autor zaměří na problematiku využívání fondu EU pro Euroregiony v Moravskoslezském kraji. Taktéž, zde autor zohlední v tabulkách a grafech financování operačních programů Česká republika – Polsko a Česká republika – Slovensko.

K vypracování diplomové práce je použita odborná literatura týkající se Euroregionů a data vyskytující se na internetových adresách.

V této práci použil autorka následující metody: Analýzu, komparaci, syntézu a dedukci. Tyto metody jsou použity především pro zjištění způsobů financování Euroregionů a přeshraniční spolupráce v Moravskoslezském kraji a pro přerozdělování dotací na jednotlivé programy Euroregionů.

Ráda bych poděkovala Ing. Elišce Skřídlovské za její odborné vedení při zpracování této diplomové práce, za podnětné rady a cenné připomínky, které mi byly v průběhu jejího zpracování poskytnuty a čas, který mi věnovala.

2 Regionální politika EU a ČR ve vztahu k euroregionům

Regionální politiku Evropské unie (EU) lze považovat za specifický fenomén. Je to jediná politika, jejíž hlavní poslání je snižování meziregionálních nerovností. Ve vztahu k jiným politikám EU (zemědělská, životního prostředí apod.) získává stále privilegovanější postavení. Její význam roste úměrně s mírou její provázanosti s ostatními politikami.¹

2.1 Ústřední pojmy regionální politiky

Regionální politika je soubor opatření, kterými vláda uskutečňuje vyvážený rozvoj státu nebo územního obvodu kraje v rámci přijatých opatření, včetně státní podpory regionálního rozvoje. Regionální politika vytváří podmínky pro koordinaci a realizaci hospodářské a sociální soudržnosti. Nedílnou součástí veřejné podpory v rámci regionální politiky je politika podpory regionálního rozvoje, která je zaměřena na regiony se soustředěnou podporou státu a ostatní regiony. Česká regionální politika je zohledněna v kritériích pro výběr projektů v jednotlivých operačních programech spolufinancovaných z fondů EU.²

Region

Ústředním pojmem regionální politiky je termín region. V tomto pojmu však lze odhalit jeho široké možnosti.

Pojem region jako část zemského povrchu s určitými typickými znaky. Existují dva základní druhy regionů:

- ❖ fyzickogeografický (reliéfy, klimata, půdy, vodstva apod.),
- ❖ sociálněgeografický (uzavřené prostorové vztahy).

Ekonomické definice regionu zohledňují, na rozdíl od zeměpisných, společné výrobní vzorce, tržní vazby, směr ekonomické závislosti či povahu trhu práce.³

¹ <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=192>

² <http://www.strukturalni-fondy.cz/glosar/pojmy-z-obdobi-2007-2013>

³ <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=192>

Z institucionálního hlediska je možno regiony považovat za institucionální struktury, buď historicky konstituované, či vytvořené uměle s určitou rolí ve vztahu k administrativě vyššího celku.

Dělení pojmu region lze provést z mnoha hledisek. Jedná se např. o:

1) Hledisko hospodářského potenciálu,

podle něž lze regiony dělit na :

- ❖ nedostatečně rozvinuté periferní regiony (byly dlouhou dobu vymezeny hraničními oblastmi Evropského společenství (ES), hlavně zemědělské oblasti v rámci zemí jako Irsko, Řecko, Španělsko či Portugalsko),
- ❖ upadající a staré industriální regiony (potýkají se s problémem vysokého znečištění životního prostředí a vyčerpání tradičních přírodních zdrojů těžkého průmyslu, mezi tyto regiony lze zařadit sever Velké Británie, Valonsko v Belgii apod.),
- ❖ centrální regiony (jsou spjaty s významnými evropskými metropolemi, vyznačují se vysokou koncentrací obyvatelstva a kapitálu),
- ❖ rychle se rozvíjející regiony (nové průmyslové oblasti).

2) Hledisko Evropské komise

Vychází vstříc konkrétním regionálním podmínkám daného celku. Patří sem především ty regiony, které kvůli svému nedostatečnému rozvoji vyžadují přímou podporu.

EU dělí regiony do těchto skupin :

- ❖ zaostalé regiony, vyznačující se nedostatkem infrastruktury, nízkými příjmy, neefektivní zemědělskou produkcí a nízkou úrovní pracovní síly,
- ❖ regiony poznamenané průmyslovým úpadkem,
- ❖ periferní regiony, které trpí geografickou izolací,
- ❖ příhraniční regiony, jakožto zvláštní varianta periferních regionů,
- ❖ regiony s urbanistickými problémy,
- ❖ venkovské regiony, jakožto zvláštní typ zaostalých regionů.

3) Hledisko vlády České republiky

Česká republika, na základě zákona č.248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje, pak vychází z následujícího členění:

- ❖ strukturálně postižené regiony, ve kterých se projevují negativní projevy strukturálních změn,
- ❖ hospodářsky slabé regiony, které na základě hospodářského a sociálního rozvoje vykazují podstatně nižší úroveň rozvoje, než je průměrná úroveň v České republice,
- ❖ venkovské regiony, které jsou charakterizovány nízkou hustotou zalidnění, odlivem obyvatel apod.,
- ❖ ostatní regiony, jejichž podporování státem je žádoucí z jiných důvodů (např. příhraniční regiony, bývalé vojenské prostory, regiony postižené živelnou pohromou apod.).⁴

4) Hledisko administrativního členění

Pro všechny státy EU platí společné administrativní dělení do jednotek NUTS⁵. Členění regionů NUTS má za úkol zajistit přiměřené podmínky pro komparaci evropských regionů. Regiony jsou takto děleny podle:

- počtu obyvatel,
- případně rozlohy.

V případě České republiky se jedná o následující členění:

Tab.č. 2.1 Členění ČR podle NUTS

statistická jednotka		počet v ČR (CZ-NUTS)
zkratka	český ekvivalent	
NUTS 0	<u>stát</u>	1
NUTS 1	<u>území</u>	1
NUTS 2	<u>region</u>	8
NUTS 3	<u>kraj</u>	14
NUTS 4 (LAU 1)	<u>okres</u>	77
NUTS 5 (LAU 2)	<u>obec</u>	6 249

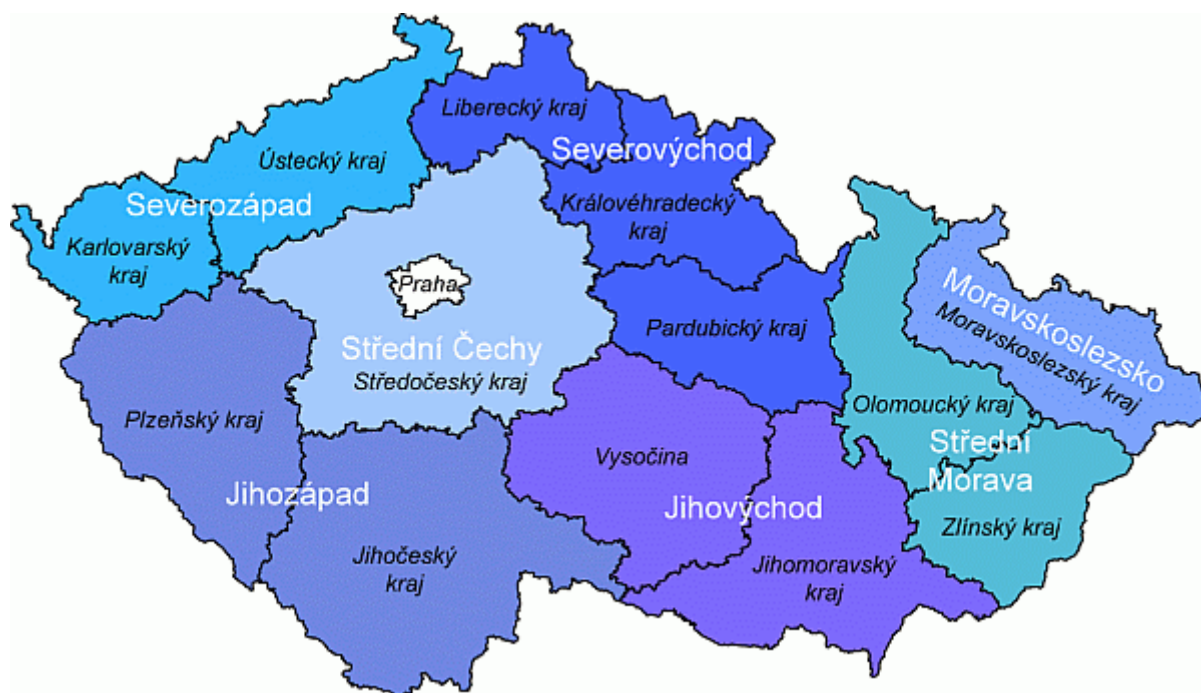
Pramen: <http://cs.wikipedia.org/wiki/NUTS>, 2009.

⁴ www.cepsr.com

⁵ NUTS neboli **Nomenklatura územních statistických jednotek**.

Na mapě je zobrazena skladba 14 krajů (NUTS III) do 8 regionů soudržnosti (NUTS II):

Mapa č. 2.1 Rozdělení krajů na regiony soudržnosti.

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>

5) Geografické hledisko

Regiony lze dělit do čtyř skupin, a to od nejmenších po regiony velké geografické rozlohy.

Jsou to:

- ❖ mikroregion (odpovídá svou velikostí obcím až okresům např. Mikroregion Jizerské hory),
- ❖ subnárodní (makro)region (odpovídá krajům až zemím např. Jižní Morava, Alsasko),
- ❖ region stát (může mít podobu státu až soustátí, např. Česká republika, Německo),
- ❖ geografický (makro)region (odpovídá velkým geografickým celkům nebo kontinentům, např. Blízký východ).

6) Dělení dle míry supranacionality

Jedná se o kvalitativně odlišnou kategorii, pro kterou není přímo rozhodující rozloha, ale nadnárodní charakter. Příkladem mohou být euroregiony, či samotná EU.

2.2 Hlavní principy strukturální a regionální politiky v EU

❖ Princip solidarity

Vychází ze základních smluv o ES a EU. Vyspělejší státy přispívají do společného rozpočtu na rozvoj ekonomiky méně rozvinutých států.

❖ Princip subsidiarity

Záležitosti jsou řešeny na té úrovni rozhodování, kde je lze nejlépe vyřešit. Např. regionální záležitosti jsou řešeny na úrovni regionální.

❖ Princip koncentrace

Prostředky jsou využívány k předem stanoveným cílům, a to co nejúčelněji.

❖ Princip partnerství

Představuje spolupráci mezi Evropskou komisí a orgány na národní a regionální úrovni. Snaží se zabezpečit, aby se na rozdělení podíleli také příjemci.

❖ Princip programování

Je to hlavní operační princip. Prostředky jsou přerozdělovány na základě víceletých programů, ne však na základě jednotlivých projektů.

❖ Princip monitorování a vyhodnocování

Jedná se o průběžné sledování a vyhodnocování prováděných opatření. Jedná se o kontrolu věcného i finančního plnění.

❖ Princip adicionality

Znamená spolufinancování projektů. Finanční podpora z rozpočtu EU je jen doplňujícím článkem. Doplňují veřejné a soukromé výdaje. Výše podílu je vždy předem stanovena.

2.3 Přeshraniční spolupráce

Euroregiony jsou v posledním desetiletí diskutované téma zvláště v České republice a příhraničních oblastech. Stále více se setkáváme s pojmem přeshraniční spolupráce, zejména v souvislosti s dotačními programy a podporou EU. Přeshraniční spolupráce patří mezi nejvýznamnější formy regionální kooperace a především v Evropě má dlouholetou tradici.

Tato spolupráce je důležitou součástí regionální politiky. S její pomocí dochází k odstraňování geografických nevýhod příhraničních oblastí, jakož i značných rozdílů v hospodářské výkonnosti, příjmech a infrastruktuře mezi státy. Velmi důležitým bodem přeshraniční spolupráce je existence euroregionů. Tato dobrovolná sdružení patří mezi nejúčinnější formy spolupráce. Činnost euroregionů, která směřuje k postupnému vyrovnávání ekonomického i sociálního rozvoje dané oblasti, je z velké části financována z fondů Evropské unie. Evropská unie finančně podporuje přeshraniční spolupráci formou iniciativ, programů a projektů.

Na hranicích národních států, z jejich obou stran, existují historicky vzniklá území, která mají zpravidla charakter okrajových, hospodářsky průměrných, dopravně špatně zajištěných a málo zalidněných oblastí. Tato sousedící příhraniční území se vyznačují odlišnými právními, správními, hospodářskými, sociálními a kulturními systémy, což velmi ztěžuje jejich spolupráci. V zájmu překonání zaostávání příhraničních oblastí je z fondů EU podporována přeshraniční spolupráce jak mezi členskými zeměmi EU navzájem, tak také mezi členskými státy EU a kandidátskými zeměmi navzájem. Za optimální řešení problémů se považuje společné plánování, realizace a financování programů a projektů regionálního rozvoje zainteresovanými regiony z obou stran hranic za podpory ze strukturálních fondů EU. Právě společné prostorové plány, zpracované na regionální a lokální úrovni, jsou důležitým podkladem pro tuto spolupráci.⁶

Nejčastěji je uváděno 6 možností reálné přeshraniční spolupráce, k nimž patří výměna informací, konzultace, kooperace, koordinace integrace nebo žádné vztahy.

⁶ P. MATES, R. WOKOUN a kolektiv - Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy, str. 106, Praha, Prospektrum spol. s r.o., 2001 ISBN 80-7175-100-6.

Spolupráce, aby byla úspěšná, by měla stavět na následujících principech:

- ❖ **Partnerství** – princip partnerství lze chápat ve dvou rovinách.
 - *Vertikální partnerství* zahrnuje vazby na orgány místní, regionální, národní i evropské.
 - *Horizontální partnerství* potom představuje vazby mezi partnery na obou stranách hranice
- ❖ **Subsidiarita** - znamená posílení vlivu místních a regionálních institucí na správě, tzn. že. spolupráce může dobře fungovat, pokud iniciativu a odpovědnost převezmou místní aktéři.
- ❖ **Rozvojové koncepce nebo programy**
- ❖ **Vlastní finanční zdroje**

2.4 Euroregion

Pojmem euroregion jsou označovány regionální formy spolupráce, zpravidla přes hranice evropských zemí. Dříve si euroregiony kladly za cíl spolupráci v oblasti hospodářské, ale dnes již jde i o sbližování zemí Evropy ve společenském a kulturním životě. Oblastí spolupráce může být např. hospodářský rozvoj, doprava, ochrana životního prostředí, kultura a sport, zdravotnictví, vzdělávání, turistický ruch, záchranné služby a předcházení katastrof, komunikace, sociální oblast atd.

Existuje celá řada definic „euroregionu“. Většina euroregionů v České republice uvádí, že euroregion je „oblast příhraniční spolupráce, která vznikla na základě vzájemné dohody příhraničních regionů dvou nebo více zemí. Euroregion funguje na základě vlastních stanov a podporuje zájmy měst a obcí, sdružení organizací i fyzických osob. V kandidátských zemích EU na regionálním základě podporoval a podporuje aktivity, které vedly a vedou k přijetí do EU a uzavírání mezinárodních smluv napomáhajících přeshraniční spolupráci. Euroregion však nenahrazuje v žádném případě správní aparát státu.“⁷

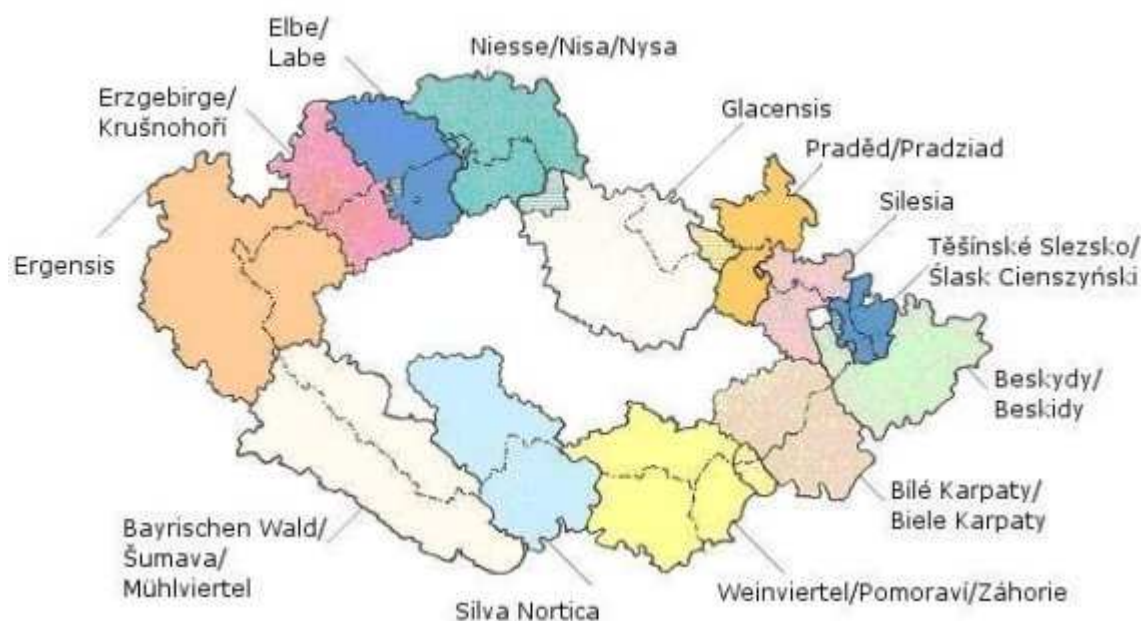
⁷ <http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=1045&mid=490>

Euroregiony nemají jednotnou definici. Tento název používají společenství nebo spolky v nejrůznějších formách, jako například veřejnoprávní (státy, země, okresy, okrsky, obce), soukromé, občanskoprávní, PPP⁸ a podobně. Členství v euroregionu je obecně dobrovolné. Rozloha euroregionu není dána správním uspořádáním států, ale územím, kde existují podmínky a možnosti rozvinout socioekonomickou spolupráci.

Euroregion je asi nejčastější označení přeshraničních struktur. Přestože se v mnohém odlišují, můžeme najít některé společné znaky, jako je např. stálost, oddělenost identity od svých členů, vlastní správní a finanční zdroje a rozhodovací pravomoc.

Polohu a umístění jednotlivých euroregionů na území České republiky zobrazuje celková mapa.

Mapa č. 2.2 **Euroregiony v ČR**

Pramen: <http://www.mmr.cz/euroregiony-v-cr>

2.5 Faktory ovlivňující vznik euroregionů

Přeshraniční spolupráce mezi bezprostředně sousedícími příhraničními regiony má v Evropě již dlouhou tradici. Zatímco se střední a východní Evropa po druhé světové válce začala izolovat, v západní Evropě docházelo ke sjednocování a tento proces vycházel právě

⁸ PPP je obecně užívanou zkratkou pro **Partnerství veřejného a soukromého sektoru**, převzatou z anglického termínu **Public Private Partnerships**.

z příhraničních regionů. V západní Evropě vznikalo mnoho iniciativ, které vedly k oslabení státní hranice a ke zlepšení životních podmínek tamních obyvatel. Přeshraniční regiony se proto po válce tvořily převážně uvnitř Evropských společenství.

Zakládání euroregionů bylo donedávna tradiční v příhraničních oblastech členských zemí EU či zemí s obdobným hospodářským, polickým i kulturním vývojem. Průkopnické skupiny v příhraničních regionech, zejména na hranicích mezi Nizozemím/Německem/Francíí, už od roku 1950 iniciovaly a dále rozvíjely přeshraniční spolupráci, aby překonaly historické bariéry a zmírnily problémy s okrajovou polohou.

Většina z těchto pohraničních regionů patřila k nejvíce zaostalým oblastem tehdejší spojené západní Evropy. To přimělo centrální vlády věnovat péči a zřídit regionální vlády, které měly zlepšit efektivitu regionů.

Prvním euroregionem, který vznikl v Evropě, byl Euroregion Gronau na německo-nizozemských hranicích založený roku 1958 s cílem obnovit a posílit vzájemnou důvěru mezi dřívějšími protivníky a spolupracovat v oblastech společného zájmu.

Zatímco zakládání starších euroregionů mělo cíl především zvládnout společné problémy regionálního rozvoje pomocí harmonizace správních činností a navenek sebejistého vystupování, dostává se do popředí na začátku 90. let další motiv regionů zaostávajících ve svém vývoji. Euroregiony mohou být nástrojem k získání maxima podpůrných prostředků z programů Evropské unie.

Faktory ovlivňující vznik euroregionů se člení na:

1) Geograficko historické faktory:

- ❖ Poloha v pohraničí vyvolává sounáležitost v oblasti kulturně historické, připomíná úzké sepjetí a vztahy se sousedním regionem nebo okresem za hranicí.
- ❖ Poloha na periferii a geografická izolace posiluje případné kulturní, hospodářské či politické povědomí v dané oblasti okolo hranice.

2) Kulturně historické faktory:

- ❖ Historické osídlení kolem hranice podmiňuje vědomí obyvatelstva a sounáležitost k danému prostředí.
- ❖ Pocit sounáležitosti se vytváří také díky společným etnickým základům.
- ❖ Prostřednictvím společného jazyka se udržuje společná identita vůči centu státu.
- ❖ Společnou identitu také zachovávají historicky doložené období většího regionálního rozkvětu.

3) Politicko historické faktory:

- ❖ Poručnictví centra státu a snahy o asimilaci zvláště v období národních států ještě více posilují regionální vědomí.
- ❖ Vzpomínky na zánik historicko-politického útvaru udržuje pocit politické sounáležitosti.
- ❖ Integrační síla v podobě historické nebo žijící regionální osobnosti.

4) Ekonomicko historické faktory:

- ❖ Sektorová diferenciacie v průběhu průmyslové revoluce.
- ❖ Čelní pozice daného regionu určité ekonomické oblasti utužuje společenské vědomí.
- ❖ Ekonomická závislost na centru státu nebo zvenčí doprovázená zaostalostí.
- ❖ Specifický hospodářský systém daný tradicí.

5) Demografické faktory:

- ❖ Vysoký stupeň emigrace posiluje rozdíly mezi regiony, přičemž v těch zaostávajících se rozvíjí regionální povědomí.
- ❖ Vysoký stupeň imigrace nebo hojný turismus mohou v konzervativní společnosti vyvolat potřebu určitého vymezení či ohraničení.

2.6 Cíle Euroregionu

Přeměna hranice coby dělící čáry na místo setkání sousedů. Hranice by se postupně měly stát pouze vymezením správních území. Cílem samozřejmě není odstranit suverenitu států, pouze umožnit spolupráci, a tím podpořit rozvoj příhraničních území.

Mezi další cíle patří:

- ❖ Budování demokracie a funkční regionální a komunální správy.
- ❖ Překonání národní periferní polohy a izolace.
- ❖ Podpora hospodářského růstu a životní úrovně.
- ❖ Rychlé začlenění do struktur resp. přiblížení se k úrovni regionů Evropské Unie.
- ❖ Spolupráce v otázkách územního plánování a uspořádání. Pro zajištění trvale udržitelného rozvoje území je nutné vytvořit v přeshraničních regionech společný plán rozvoje území, který bude vytvořen s ohledem na ochranu životního prostředí, ale také s ohledem na hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel.
- ❖ Zachování a zlepšování životního prostředí.
- ❖ Zvyšování životní úrovně obyvatel.
- ❖ Rozvoj a zlepšení infrastruktury přesahující hranice. Pro zajištění rozvoje je pro regiony důležité spolupracovat hlavně v oblastech infrastruktury a lepšího propojení hospodářských subjektů na obou stranách hranice. Neméně významnou roli ovšem má i spolupráce v oblasti vzdělávání, výuka jazyků a kulturní porozumění.
- ❖ Rozvoj turistiky a kultury.

Členství v euroregionu je obecně dobrovolné. Existují členové řádní i čestní. Členy euroregionu se mohou stát města a obce, jejichž orgány členství právně stvrdí a písemně se zavážou dodržovat usnesení orgánů euroregionu.

3 Euroregiony v ČR a možnosti jejich financování

3.1 Fondy Evropské Unie

Fondy EU jsou nástrojem pro realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie, která má za cíl snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje regionů a členských států EU a míry zaostávání nejvíce znevýhodněných regionů.⁹

Získání finančních prostředků lze na základě projektů, které mohou předkládat obce, kraje, ministerstva, podnikatelé, vlastníci dopravní infrastruktury, neziskové organizace, školy, výzkumná centra a další.

3.1.1 Strukturální fondy

Do strukturálních fondů přispívají všechny členské státy Unie a to procentuálním podílem HDP země. Jak strukturální fondy, tak Kohezní fond poskytují nevratnou pomoc k částečnému financování rozvojových opatření společně s členskými státy. Strukturální fondy (SF) jsou určeny pro chudší nebo jinak znevýhodněné regiony (např. venkovské a problémové městské oblasti, upadající průmyslové oblasti, oblasti s geografickým nebo přírodním znevýhodněním, jako například ostrovy, hornaté oblasti, řídce osídlené oblasti a pohraniční regiony).

Cíle politiky jsou v praxi naplňovány prostřednictvím strukturálních fondů. Existuje několik strukturálních fondů EU a každý z nich pokrývá specifickou tematickou oblast. Finanční prostředky z fondů jsou na úrovni členských států rozdělovány prostřednictvím zvláštních, většinou tematicky zaměřených programů či podobných nástrojů.

Koordinací působnosti těchto tzv. operačních programů je v České republice pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (dále MMR). Správa a řízení jednotlivých operačních programů je přitom v působnosti příslušných rezortních ministerstev. MMR kromě své

⁹ <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>

celorepublikové koordinační úlohy plní u řady programů i roli přímého řídicího orgánu, který je zodpovědný za jejich úspěšné čerpání.¹⁰

Finanční prostředky, získávané prostřednictvím programů, čerpajících ze strukturálních fondů EU, mohou být příležitostmi pro všechny typy podnikatelských i nepodnikatelských subjektů. Regionům, městům i obcím dávají podpůrné programy příležitost pro realizaci či zlevnění jejich rozvojových projektů. Mezi důležité cílové skupiny patří i neziskové organizace.

V rámci Evropské unie existují jako finanční nástroje regionální politiky čtyři strukturální fondy:

- 1) **Evropský fond regionálního rozvoje,**
- 2) **Evropský sociální fond,**
- 3) **Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond a**
- 4) **Finanční nástroj pro řízení rybolovu.**

Evropský fond regionálního rozvoje

Evropský fond regionálního rozvoje (European Regional Development Fund) byl založen roku 1975. Podporovány jsou **investiční** (infrastrukturní) **projekty**, jako např. výstavba silnic a železnic, odstraňování ekologických zátěží, budování stokových systémů, podpora inovačního potenciálu podnikatelů, podpora začínajícím podnikatelům, rozvoj a obnova sportovních areálů, využitelných pro cestovní ruch, rekonstrukce kulturních památek, využívání obnovitelných zdrojů energie, výsadba regenerační zeleně, výstavba či oprava infrastruktury pro poskytování zdravotní péče, investice do dopravní a technické infrastruktury průmyslových zón, zavádění služeb elektronické veřejné správy, posilování spolupráce podnikatelů v příhraničních regionech, modernizace systému krizového managementu, apod.

Vzhledem ke svému širokému zaměření, poskytuje tento fond ze všech strukturálních fondů největší objem finančních prostředků a je také hlavním finančním zdrojem z hlediska přeshraniční spolupráce.

¹⁰ <http://www.mmr.cz/>

Evropský sociální fond

Evropský sociální fond (European Social Fund) byl založen v roce 1962. Podporovány jsou jím **neinvestiční** (neinfrastrukturní) **projekty**, jako např. rekvalifikace nezaměstnaných, speciální programy pro osoby se zdravotním postižením, děti, mládež etnické menšiny a další znevýhodněné skupiny obyvatel apod.

Konkrétně je podpora zaměřena na tyto problémové oblasti:

- ❖ integrace nezaměstnaných, zejména osob postižených dlouhodobou nezaměstnaností,
- ❖ integrace mladých lidí do pracovního procesu,
- ❖ integrace osob vyloučených z trhu práce,
- ❖ podpora stejných příležitostí na trhu práce,
- ❖ stabilizace a růst zaměstnanosti,
- ❖ posílení systému vzdělávání a další kvalifikace, atd.

Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond

Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (European Agriculture Guidance and Guarantee Fund) funguje od roku 1962 a do systému strukturálních fondů patří jeho podpůrná sekce. Zaměřuje se na rozvoj venkova a přeměnu zemědělských struktur.

Jedná se především o financování následujících oblastí:

- ❖ podpora farmaření a zachování životaschopných farmářských komunit v horských nebo méně příznivých oblastech,
- ❖ podpora začínajícím mladým farmářům,
- ❖ podpora kvality zemědělské produkce,
- ❖ rozvoj venkovské infrastruktury,
- ❖ podpora investic do cestovního ruchu, atd.

Finanční nástroj pro řízení rybolovu

Finanční nástroj pro řízení rybolovu (Financial Instrument of Fisheries Guidance) je nejnovějším strukturálním fondem, který byl založen v roce 1993. Zaměřuje se na podporu rybolovu a modernizaci rybářského průmyslu.

Prostředky z tohoto nástroje jsou určeny zejména následujícím problémovým oblastem:

- ❖ změnám v rybářském sektoru,
- ❖ modernizaci loďstva,
- ❖ rozvoji chovu ryb,
- ❖ ochraně některých přímořských oblastí,
- ❖ podpoře výroby, apod.

3.1.2 Fond soudržnosti

Jinak je označován jako **Kohezní fond**, který byl zřízen na pomoc Španělsku, Řecku, Irsku a Portugalsku, zemím, kde je dosud nedostatečně rozvinutá dopravní infrastruktura a ochrana životního prostředí. Fond soudržnosti je na rozdíl od strukturálních fondů určen na podporu rozvoje chudších **států**, nikoli **regionů**. Fond soudržnosti neposkytuje spolufinancování programů, ale přímo se podílí na financování konkrétních projektů. Fond není přímo zaměřen na regionální politiku. Pomoc je pouze doplňující vzhledem k pomoci, kterou regionům poskytují strukturální fondy.

Fond byl určen „zaostávajícím“ zemím EU jako „finanční injekce“ pro méně vyvinuté oblasti, která jim má napomoci dohnat průměr EU. Jedná se tedy spíše o pomoc jednorázovou, nikoli systematickou. Je určen pro země s HNP na obyvatele nižším než 90% průměru EU, a zároveň tyto země musí mít program vedoucí ke splnění podmínek ekonomické konvergence. Kohezní fond financuje oprávněné náklady projektu až do výše 85% a je z něj čerpáno především na podporu velkých projektů (min. 10 miliard eur).¹¹

Při procedurách při využití Fondu soudržnosti jsou rozhodnutí přijímána společně členským státem a Evropskou komisí. Projekty mohou být seskupeny do skupin vzájemně propojených společnou strategií, zatímco jednotlivé projekty mohou být, je-li to vhodné, rozděleny do několika fází, které jsou technicky a finančně nezávislé, a mohou být financovány odděleně. Velká pozornost je věnována kontrole zdrojů podpory, aby se vyloučilo financování projektu z Fondu soudržnosti a strukturálních fondů současně. Míra pomoci se pohybuje ve výši 80 -85 % veřejných nebo ekvivalentních výdajů. Konkrétní výše pomoci je stanovena podle typu projektu, jenž má být realizován.¹²

¹¹ <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>

¹² <http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/financovani/fond-soudrznosti/>

3.2 Rámec podpory společenství

Rámec podpory Společenství (RPS) je dokument, který schvaluje Evropská komise po dohodě s příslušným státem na základě předloženého Národního rozvojového plánu. RPS je řízen Řídicím orgánem Rámce podpory společenství, který zajišťuje koordinaci veškeré pomoci z fondů EU v České republice.¹³

Řídicí orgán RPS má celkovou odpovědnost za účinnost, správnost řízení a provádění pomoci, poskytované ze strukturálních fondů České republiky (viz.příloha č.1). Řídicím orgánem RPS je Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.

Programování je v EU založeno na principu zpracovávání víceletých rozvojových programů. Strukturální fondy přispívají k financování rozvojových programů, které mají svůj vlastní rozpočet, členěný podle priorit a jednotlivých opatření.

Programy zahrnují analýzu území včetně vymezení slabých a silných stránek a stanovení celkové strategie rozvoje území. Dále pak na ni navazuje podrobné rozpracování jednotlivých opatření a zohlednění finančního rámce.

Řídicí orgán RPS měl také za úkol vytvořit Národní rozvojový plán a Rámec podpory Společenství. Po vytvoření RPS musel zajistit jeho schválení Evropskou komisí.

3.3 Financování z předvstupních fondů EU

Prostředky z předvstupních fondů jsou především určené na přípravu kandidátských zemí na využívání Strukturálních fondů. Zároveň slouží k vyrovnání největších rozdílů mezi regiony kandidátské země a průměrem EU.

3.3.1 Phare

Fond Phare byl založen v roce 1989 původně pouze pro Polsko a Maďarsko, postupně i pro další přistupující země, včetně Bulharska a Rumunska, které začaly čerpat z tohoto fondu.

¹³ <http://www.strukturalni-fondy.cz/rps>

Z fondu Phare byly financovány projekty, které napomáhaly překlenout hospodářskou a politickou propast mezi zeměmi bývalého východního bloku a západní Evropy.¹⁴

Program Phare měl 4 části:

Národní programy Phare zahrnovaly zejména projekty, přímo zaměřené na přípravu ČR na členství v EU. Byly to především projekty pro českou státní správu. Dále pak investiční projekty v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti, které sloužily k vytváření struktur pro budoucí účast ve strukturálních fondech.

Programy Přeshraniční spolupráce (Phare CBC) jsou přípravou na účast v iniciativě Společenství INTERREG III. Projekty v rámci těchto programů jsou zpravidla investičního charakteru, realizují se v příhraničních regionech a mají přeshraniční dosah.¹⁵

Mnohonárodní programy implementované ČR jsou připravovány Evropskou komisí, ale jejich implementace je v odpovědnosti ČR.

Mnohonárodní programy implementované Evropskou komisí jsou připravovány a implementovány přímo EK. ČR se na jejich tvorbě a implementaci nepodílí.

Přeshraniční spolupráce je velkým impulsem pro rozvoj zaostávajících příhraničních částí jednotlivých států. Počátečními snahami přeshraniční spolupráce byla řada programů iniciativ jako např. Interreg, program Phare CBC, další projekty jako TACIS CBC, CARDS, MEDA, AEHR LACE.

¹⁴

<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika/phare>

¹⁵

<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika/phare>

Tab.č. 3.1 **Zaměření projektů přeshraniční spolupráce**

Projekty přeshraniční spolupráce	
TACIS CBC	Zaměřuje se na regiony bývalého Sovětského svazu.
CARDS	Podporuje programy pro země na západě Balkánu.
MEDA	Zaměřuje se na země středomoří.
AEBR LACE	Soustřeďuje se na poradenskou činnost a výměnu zkušeností mezi příhraničními regiony.

Pramen: vlastní zpracování, 2009.

Phare CBC

Program Přeshraniční spolupráce (Cross-Border Co-operation - CBC) je samostatným programem v rámci Phare s určenou alokací na příhraniční Euroregiony. Program byl zahájen v roce 1994 na podporu aktivit dvoustranné přeshraniční spolupráce v regionech zemí střední a východní Evropy se sousedícími zeměmi EU, a je zaměřen na pomoc příhraničním regionům při překonávání specifických problémů jejich rozvoje.¹⁶

Z hlediska finančního objemu se jedná o největší samostatný program v rámci Phare. Stejně jako jiné programy je pomoc Phare CBC poskytována ve formě grantu a vyžaduje spoluúčast dotované strany při financování, a to ve výši minimálně 25% nákladů.

Obecné cíle programu:

- ❖ podpora hospodářského rozvoje příhraničních regionů,
- ❖ překonávání problémů, zatěžujících regiony na obou stranách hranic,
- ❖ zvyšování životní úrovně obyvatel,
- ❖ prohlubování spolupráce mezi občany hraničních regionů.

¹⁶

<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika/phare/cbc-phare>

3.3.2 ISPA

Finanční nástroj ISPA se zaměřil na financování infrastrukturních projektů v oblastech životního prostředí a dopravy. Jeho úkolem bylo usnadnit implementaci "acquis communautaire" (práva EU) v kandidátských zemích v období od r. 2000 do okamžiku jejich vstupu do EU, a přispět k udržitelnému rozvoji těchto zemí. Projekty z oblasti životního prostředí musely podporovat zavádění environmentální legislativy EU. U dopravních projektů se soustředila pozornost na souvislost opatření s trans-evropskými dopravními sítěmi. Projekty musely souhlasit se strategiemi pro využívání nástroje ISPA, připravenými Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem dopravy.¹⁷

3.3.3 SAPARD

Jedná se především o speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova. Napomáhá kandidátským zemím při řešení konkrétních úkolů při zavádění acquis communautaire, vztahujícímu se ke společné zemědělské politice, strukturálním změnám v jednotlivých zemědělských sektorech a na venkově.

Cílem tohoto programu je přispět k zavádění práva Evropského společenství v oblasti společné zemědělské politiky, řešit prioritní a specifické problémy spojené s trvale udržitelnými změnami v sektoru zemědělství a ve venkovských oblastech kandidátských zemí.

Přínosem SAPARD byla také možnost osvojit si náročná pravidla strukturálních fondů EU a principů programování, vybudování potřebných institucí a připravení legislativního rámce a podmínek pro monitorování programu SAPARD.¹⁸

¹⁷ <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika/ispa>

¹⁸ <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika/sapard>

3.4 Iniciativy Společenství

Iniciativy Společenství jsou zvláštní programy, zřízené Evropskou komisí k řešení specifických problémů, dotýkajících se celého území EU. Doplnují jiné programy ES nebo usnadňují jejich realizaci.

Pro tzv. programovací období 2000-2006, v němž ČR vstoupila do EU, došlo v porovnání s předchozím programovacím obdobím ke snížení na pouhé 4 iniciativy, na které bylo vyčleněno **10,44 mld. EUR**, což představuje maximálně **5,35%** rozpočtu strukturálních fondů.¹⁹

Iniciativa Společenství Interregn vznikla v roce 1990 a v období svého působení prošla několika etapami vývoje.

3.4.1 Interreg I

Mezi roky 1990 - 1993 probíhala Iniciativa pod názvem **Interreg I**. Tento program obsahoval asi 31 operačních programů a celková dotace pro tuto Iniciativu byla 1 082 mil. EUR. Finance byly použity na projekty z oblasti:

- ❖ dopravy a komunikací,
- ❖ životního prostředí,
- ❖ obchodu,
- ❖ turistického ruchu,
- ❖ rozvoje venkova a školství.

3.4.2 Interreg II

V letech 1994 -1999 pokračovala Iniciativa interregn pod názvem **Interreg II**. Počet operačních programů činil již 59. Nově se Iniciativa 26interregn II skládala ze 3 oblastí:

- ❖ interreg IIA se zaměřoval na oblast přeshraniční spolupráce,
- ❖ interreg IIB byl určen na dokončení výstavby energetických sítí,
- ❖ interreg IIC byl zahájen až v roce 1996 a zaměřoval se na nadnárodní spolupráci.

¹⁹ <http://www.strukturalni-fondy.cz/iniciativy-spolecenstvi>

3.4.3 Interreg III

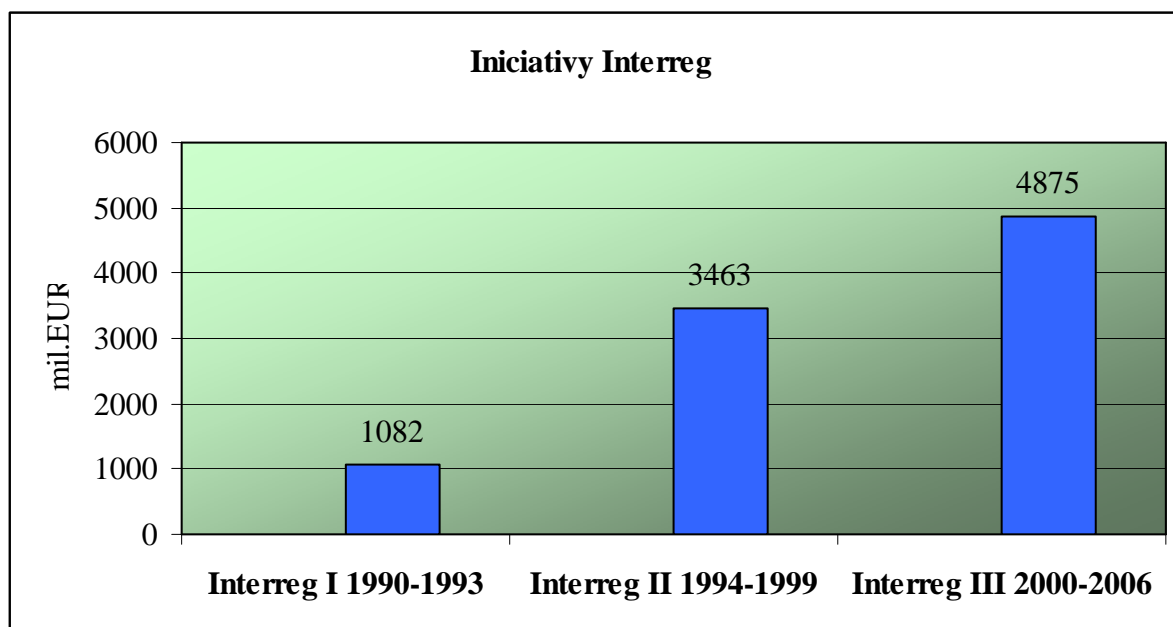
Na programovací období 2000 – 2006 byl vyhlášen program s pozměněnou působností pod názvem Interreg III.

Zaměřuje se na následující oblasti spolupráce:

- ❖ Interreg IIIA - přímá spolupráce mezi sousedícími regiony v příhraničních oblastech ,
- ❖ Interreg IIIB - mezinárodní spolupráce, která má za cíl vyšší integraci velkých skupin evropských regionů,
- ❖ Interreg IIIC - meziregionální spolupráce vedoucí k lepší efektivitě politik a nástrojů regionálního rozvoje.

Pro iniciativu Interreg 2000 – 2006 bylo celkově přiděleno 4 875 mil. EUR. Finanční prostředky přidělené Iniciativě Interreg v jednotlivých obdobích zobrazuje následující Graf.

Graf. č. 3.1 **Finanční prostředky přidělené Iniciativě Interreg v jednotlivých obdobích**

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/fondy-eu-2004-2006>, vlastní zpracování.

3.4.4 Interreg v ČR 2004 - 2006

Přeshraniční spolupráce v České republice byla po vstupu do Evropské unie 1. 5. 2004 zajišťována pomocí Iniciativy Společenství Interreg IIIA. Celkový objem prostředků na roky 2004 - 2006 byl 55 mil. EUR.

V ČR byla tato iniciativa realizována prostřednictvím 5 programů. Tyto programy byly vymezeny na základě územního členění a pro tuto iniciativu měla ČR stanovenou úroveň NUTS III. Této úrovni odpovídá správní jednotka kraj.

Krajům byly programy vymezeny takto:

Tab.č. 3.2 Vymezení jednotlivých programů

Název programu	Realizace
Česko – saský program	Byl realizován na území krajů Karlovarského, Ústeckého a Libereckého.
Česko – bavorský program	Na území krajů Karlovarského, Plzeňského a části Jihočeského.
Česko - -rakouský program	Na území krajů Jihočeského, Vysočina a Jihomoravského.
Česko – slovenský púrogram	Na území krajů Jihomoravského, Zlínského a Moravskoslezského
Česko - polský program	Na území Moravskoslezského, Olomouckého, Pardubického, Královéhradeckého a Libereckého.

Pramen: www.strukturalni-fondy.cz, vlastní zpracování.

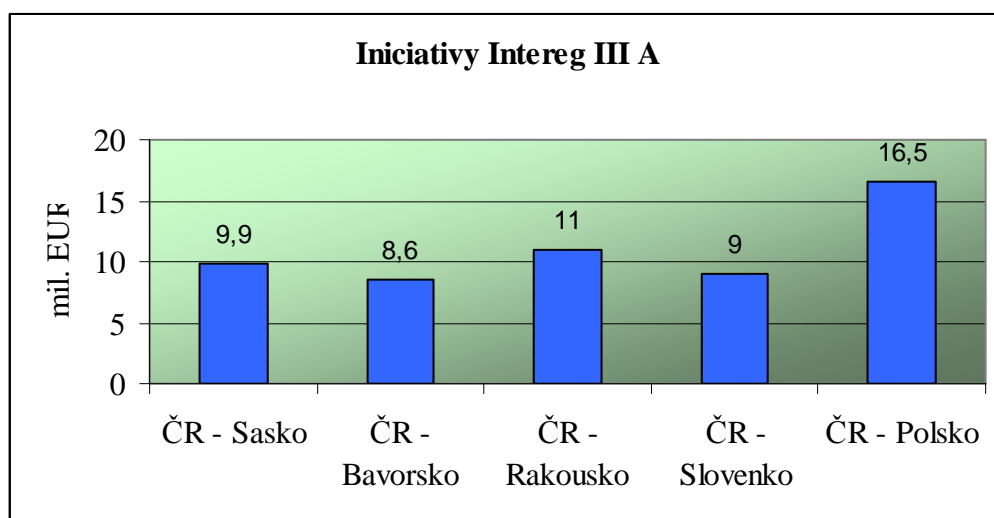
Tabulka zohledňuje rozdělení prostředků Iniciativy Interreg IIIA do programů v ČR

Tab.č. 3.3 Rozdělení prostředků Iniciativy Interreg IIIA

Program	mil. EUR	%
ČR – Sasko	9,9	18,0
ČR – Bavorsko	8,6	15,6
ČR – Rakousko	11,0	20,0
ČR – Slovensko	9,0	16,4
ČR - Polsko	16,5	30,0

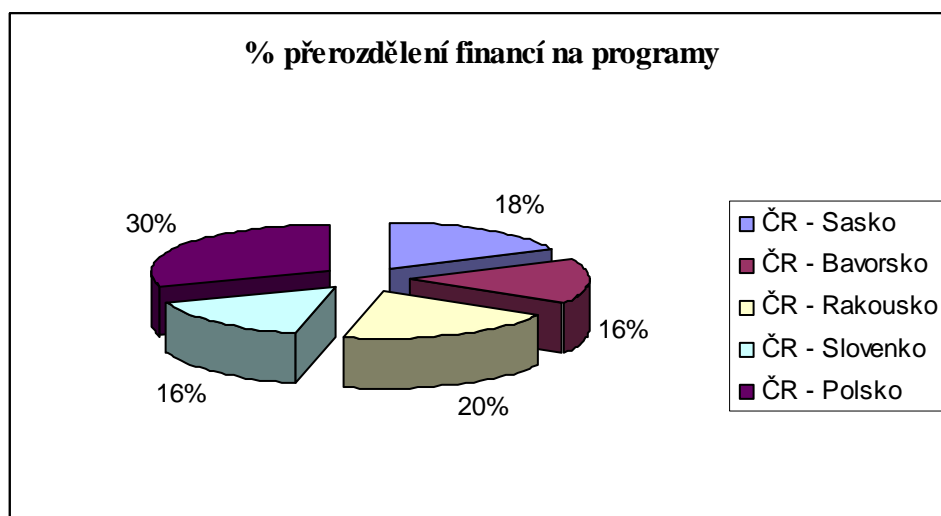
Pramen: www.strukturalni-fondy.cz,, vlastní zpracování.

Graf.č 3.2 Finance na jednotlivé programy

Pramen: www.strukturalni-fondy.cz, vlastní zpracování.

Graf.č 3.3 % vyjádření na programy Interreg III A

Pramen: www.strukturalni-fondy.cz, vlastní zpracování.

V rámci jednotlivých programů byly finance dále rozděleny na jednotlivé roky a v rámci roku ještě podle stanovených priorit. Základní podmínkou pro získání prostředků z Iniciativy Interreg IIIA byla zpracována společná přeshraniční strategie a program rozvoje a rovněž zabezpečení spolufinancování.

Jako protějšek Iniciativ Interreg IIA byl zahájen roku 1994 Program CBC. Jeho cílem bylo podporovat přeshraniční spolupráci mezi regiony ve střední Evropě, které hraničí s regiony EU. Program byl zaměřen hlavně na podporu v oblasti infrastruktury a hospodářského rozvoje.

3.5 Program ESPON

ESPON byl součástí Iniciativy III. Smyslem tohoto výzkumného programu byla podpora rozvojové politiky; zkoumal územní dopady sektorových politik na oblasti, jakými jsou např. zemědělství, doprava, výzkum a vývoj, a dále zkoumal vliv evropských strukturálních fondů na městské oblasti.

3.6 Program INTERACT

Program INTERACT byl součástí Iniciativy Interreg III. Zaměřoval se na překonávání překážek při rozvoji spolupráce. INTERACT byl program inovativní povahy, který přispíval k vnitřní ucelenosti a optimalizaci Iniciativy Interreg III.

Priority programu INTERACT:

- ❖ Podpora managementu Iniciativy INTERREG III.
- ❖ Rozvoj Iniciativy INTERREG III – místní a regionální iniciativy.
- ❖ Spolupráce a řízení změn mezi hraničními regiony a přistupujícími zeměmi.

3.7 Fond mikroprojektů

V rámci Iniciativy Společenství INTERREG IIIA je realizován i tzv. Fond mikroprojektů, který je kompaktní součástí Iniciativy Společenství INTERREG IIIA a který navazuje na úspěšný program přeshraniční spolupráce CBC Phare - Společný fond malých projektů.

Fond mikroprojektů je flexibilní instrument, jehož cílem je podporovat přímou přeshraniční spolupráci v regionech. Orientuje se především na měkké projekty (neinvestičního charakteru) - přeshraniční setkávání, sportovní turnaje, výměny mládeže atd.

Vhodnými žadateli jsou města a obce (svazky obcí), kraje, organizace zřízené nebo založené kraji či obcemi, nestátní neziskové organizace, zájmová sdružení právnických osob, hospodářské a agrární komory, organizace zřízené nebo založené státem.

Fond mikroprojektů je realizován v 6 společných euroregionech - **Nisa, Glacensis, Praděd, Silesia, Těšínské Slezsko a Beskydy** (viz.příloha č.2). Pro společný Fond mikroprojektů je v programu určeno přes 43 mil. €. Do Fondu mikroprojektů patří menší projekty spolupráce místních společenství, které požadují příspěvek z ERDF od 2 000 do 30 000 €, při max. hodnotě projektu do 60 000 €. Projekty s vyšším požadavkem na příspěvek z ERDF musí žádat o podporu v rámci jiných programů.²⁰

²⁰

<http://www.cz-pl.eu/fond-mikroprojektu.html>

3.8 Cíle regionální politiky pro období 2007 - 2013

V období 2007-2013 sleduje regionální politika **tři cíle**, k jejichž dosažení má v evropském střednědobém rozpočtovém rámci (tzv. finanční perspektiva) prostřednictvím strukturálních fondů a Fondu soudržnosti vyčleněno **308 041 000 000 € (přibližně 8 686,8 mld. Kč)**²¹

- 1) **Cíl: Konvergence:** podpora hospodářského a sociálního rozvoje regionů na úrovni NUTS II s hrubým domácím produktem (HDP) na obyvatele nižším než 75 % průměru tohoto ukazatele pro celou EU. Dále jsou k čerpání z tohoto cíle způsobilé **státy**, jejichž hrubý národní důchod (HND) na obyvatele je nižší než 90 % průměru tohoto ukazatele pro celou EU. V České republice pod něj spadají všechny regiony soudržnosti s výjimkou Hl. m. Prahy.
- 2) **Cíl: Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost:** podpora regionů na úrovni NUTS II nebo NUTS I., které přesahují limitní ukazatele pro zařazení do cíle Konvergence. České republice pod něj spadá Hl. m. Praha.
- 3) **Cíl: Evropská územní spolupráce:** podpora přeshraniční spolupráce regionů na úrovni NUTS III, nacházejících se podél všech vnitřních a některých vnějších pozemních hranic a všech regionů úrovně NUTS III podél námořních hranic, které jsou od sebe obecně vzdáleny nejvýše 150 kilometrů. Dále je podporována meziregionální a nadnárodní spolupráce regionů. V České republice pod něj spadají všechny regiony.²²

²¹ <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>

²² <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>

Tab.č. 3.4 Rozdělení prostředků fondů EU mezi cíle politiky HSS v období 2007-2013

Cíl	Fondy pro EU27		Fondy pro ČR	
Konvergence	251,16 mld. € (cca 7 082,80 mld. Kč)	81,54%	25,88 mld. € (cca 730,00 mld. Kč)	96,98%
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	49,13 mld. € (cca 1 385,40 mld. Kč)	15,95%	419,09 mil. € (cca 11,73 mld. Kč)	1,56%
Evropská územní spolupráce	7,75 mld. € (cca 218,55 mld. Kč)	2,52%	389,05 mil. € (cca 10,97 mld. Kč)	1,46%
Celkem	308,04 mld. € (cca 8 686,80 mld. Kč)	100,00%	26,69 mld. € (cca 752,70 mld. Kč)	100,00%

Přepočet dle směnného kurzu 1 EUR = 28,20 CZK.

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika>, 2009.

Cíl: Evropská územní spolupráce

Evropská územní spolupráce je zaměřena na:

- ❖ **přeshraniční spolupráci** prostřednictvím společných místních a regionálních iniciativ,
- ❖ **nadnárodní spolupráci** prostřednictvím opatření souvisejících s prioritami Společenství a přispívajících k integrovanému územnímu rozvoji,
- ❖ **meziregionální spolupráci** a výměnu zkušeností na vhodné územní úrovni.

Celkové finanční zdroje pro Cíl 3 představují celkem 7 750 081 461 EUR, které jsou rozděleny na podporu jednotlivých typů spolupráce takto :

- ❖ 73,86% (tj. celkem 5 576 358 149 EUR) na financování přeshraniční spolupráce,
- ❖ 20,95% (tj. celkem 1 581 720 322 EUR) na financování nadnárodní spolupráce ,
- ❖ 5,19% (tj. celkem 392 002 991 EUR) na financování meziregionální spolupráce.²³

²³

<http://www.strukturalni-fondy.cz/regionalni-politika/nsrr>

Projekty financované z přeshraničních programů EU lze také dělit podle výše požadovaného grantu na :

- velké projekty (např. minimální grant u Phare CBC ČR-PR je 2 mil. Eur, minimální grant u Interreg IIIA ČR-PR je 20 tis. Eur),
- malé projekty / mikroprojekty (např. grant u Phare CBC ČR-PR je 1 tis. - 50 tis. Eur, grant u Interreg IIIA ČR-PR je 2 tis.- 20 tis. Eur).

Operační programy v rámci Cíle 3

Pro využívání fondů Evropské unie v novém období, tj. v letech 2007-2013 připravila Česká republika celkem 24 operačních programů. Z tohoto počtu však tvoří poměrně velkou část programy regionální (celkem sedm) a pět programů přeshraniční spolupráce.

Operační program Meziregionální spolupráce je společný pro všechny členské státy EU, Norsko a Švýcarsko. Program je zaměřen na spolupráci mezi veřejnými orgány a institucemi na regionální a místní úrovni s cílem výměny a přenosu zkušeností a nástrojů, které zlepší účinnost politiky regionálního rozvoje. Hlavními oblastmi spolupráce jsou inovace a znalostní ekonomika, životní prostředí a ochrana před riziky.

Realizovány jsou dva typy projektů:

- ❖ **výměna zkušeností ,**
- ❖ **přenos zkušeností.**

Operační program Nadnárodní spolupráce je rozdělen do několika zón. Česká republika patří do zóny Střední Evropa a tento program sdílíme s Rakouskem, Polskem, částí Německa, Maďarskem, Slovinskem, Slovenskem, částí Itálie a z nečlenských zemí s částí Ukrajiny.

Zaměřuje se na spolupráci mezi veřejnými orgány a institucemi s charakterem veřejných orgánů s cílem **výměny a přenosu zkušeností** především v oblastech **inovací, dopravní dostupnosti, životního prostředí a zvyšování atraktivity měst a regionů.**

Operační programy přeshraniční spolupráce v ČR :

Operační program přeshraniční spolupráce ČR – Polsko ,

Operační program přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko,

Operační program přeshraniční spolupráce ČR – Sasko ,

Operační program přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko ,

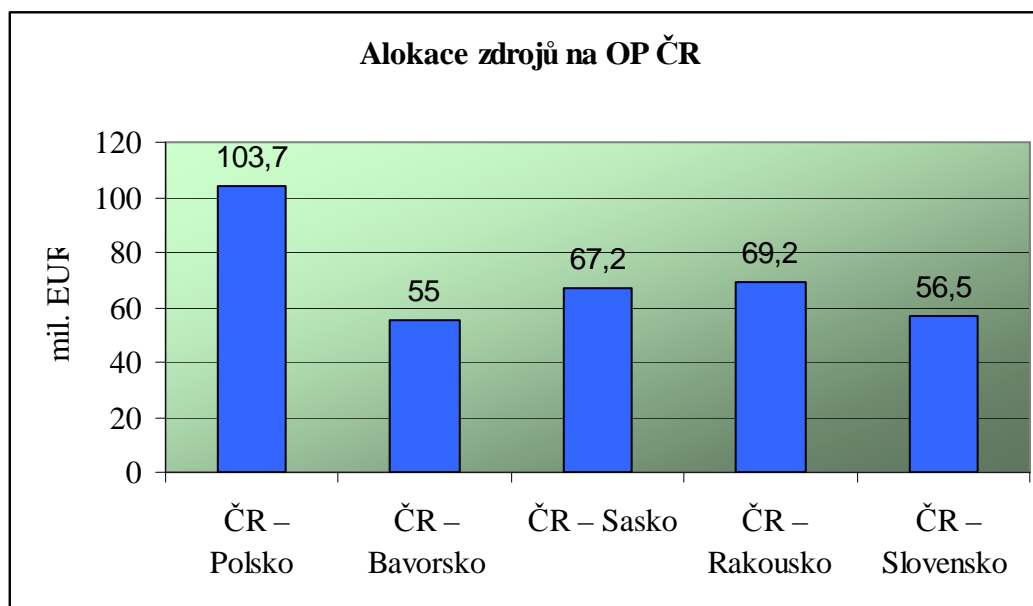
Operační program přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko.

Tab.č. 3.5 Finanční zdroje jednotlivých operačních programů v ČR

Název programu	Alokace pro českou stranu
OP přeshraniční spolupráce ČR – Polsko	103,7 mil.EUR
OP přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko	55 mil.EUR
OP přeshraniční spolupráce ČR – Sasko	67,2 mil.EUR
OP přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko	69,2 mil.EUR
OP přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko	56,5 mil.EUR
Celkem	351,6 mil.EUR

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace>, 2009.

Graf č. 3.4 Přerozdělení zdrojů na jednotlivé programy

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace>, vlastní zpracování

3.9 Euroregiony na území ČR

Jak už bylo zmíněno, na území České republiky začaly vznikat první projekty příhraniční spolupráce počátkem 90.let. Sdružení se zformovala v naprosté většině na úroveň přeshraniční spolupráce, tedy jako euroregiony, nebo jako jiné neformální spojení iniciativ přeshraniční spolupráce.

Euroregiony v České republice vznikaly na územích, která vykazují určitou kulturní, hospodářskou a mnohdy také historickou spojitost, překračující státní hranice. Myšlenka euroregionů je tedy založena na poznatku, že sousedící regiony mají velmi často obdobné zájmy a problémy, i když patří k různým státům. Prostřednictvím četných přeshraničních projektů dochází k překonávání nevýhody periferního postavení, a v neposlední řadě k udržování dobrých sousedských vztahů a ke vzájemnému poznávání.²⁴

Naše kraje se člení na 86 okresů a obvodů, z nichž zhruba čtvrtina se nachází v pohraničí, v němž existuje celkem 13 euroregionů:

Tab.č. 3.6 Euroregiony ČR a jejich sousedící státy

Název euroregionu	Datum vzniku	Sousedící stát
Elbe/Labe	24.6.1992	Německo
Krušnohoří	18.12.1992	Německo
Egrensis	3.2.1993	Německo
Šumava	20.9.1993	Německo, Rakousko
Silva-Nortica	13.4.2000	Rakousko
Pomoraví	23.6.1999	Rakousko, Slovensko
Bílé Karpaty	30.7.2000	Slovensko
Beskydy	9.6.2000	Slovensko, Polsko
Těšínské Slezsko	22.4.1998	Slovensko, Polsko
Silesia	20.9.1998	Polsko
Praděd	2.7.1997	Polsko
Glacensis	5.12.1996	Polsko
Nisa	21.12.1991	Polsko, Německo

Pramen: <http://www.euroskop.cz>.

²⁴ <http://www.crr.cz>

V **Polsku** existuje také třináct euroregionů: Pomerania, Bałtyk, Niemen, Bug, Karpacki, Tatry, Śląsk Cieszyński, Silesia, Pradziad, Glacensis, Nysa, Sprewa-Nisa-Bóbr a Pro Europa Viadrina.

Na **Slovensku** se jedná o sedm euroregionů: Tatry, Miskolc-Košice, Karpátski, Biele Karpaty, Západne Slovensko/Weinviertel/Jižní Morava, Váh-Dunaj-Ipeľ a Beskydy.

Rakousko má devět euroregionů: Inn-Salzach, Weinviertel/Západne Slovensko/Jižní Morava, Silva Nortica, Mühlviertel/Bayerischer Wald, Euroregio Burgenland/West/Nyugat-Pannónia, Zugspitze-Wetterstein-Karwendel, Salzburg-Berchtesgadener Land-Traunstein, Via Salina a Euregio Bodensee .

V **Německu** existuje jednadvacet euroregionů: Euroregio, popřípadě Euregion Rhine-Ems-Ijssel, Euregio Rhine-Waal/Rhein-Waal, Euroregion Oberrhein, Euregion Meuse-Rhin/Maas-Rijn/Maas-Rhein, Ems Dollart Region/Eems Dollard Region, Euregion Rhein-Maas-Nord, Euregion Nisse, Euregio Bodensee, Euregion Elbe/Labe, Euregio Egrensis, Euroregion Erzgebirge, Euregion Bayerischer Wald/Böhmerwald, Euregion Central Oder/Pro Europa Viadrina, Euregion Spree-Nisse-Bober/Sprewa-Nysa-Bóbr, Euroregio Inn-Salzach, Euroregio Saar-Lor-Lux-Rheinland-Pfalz-Wallonien, Euregion Pomerania, EuRegio Salzburg-Berchtesgadener Land-Traunstein, Euroregio Via Salina, Euroregio Zugspitze-Wetterstein-Karwendel, Euregio Inntal ²⁵

²⁵ <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=192>

4 Euroregiony v Moravskoslezském kraji, zhodnocení jejich aktivit a využití fondů EU

4.1 Charakteristika Moravskoslezského kraje

Tento kraj se po rozpadu Československa ocitl v poloze severovýchodního pohraničí, na hranicích s Polskem a Slovenskem. Moravskoslezský kraj je geograficky velice rozmanitý region. Kraj leží na severovýchodě České republiky a tvoří jednu z nejvíce okrajových částí. Je to kraj, který je nejvíce vzdálen od metropole našeho státu.

Moravskoslezský kraj je rozdělen na 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, do kterých spadá celkem 299 obcí, z toho je 40 měst. Svou rozlohou 5 427 km² zaujímá 6,9 % území celé České republiky a řadí se tak na 6. místo mezi všemi kraji. Moravskoslezský kraj je počtem necelých 1 250 tis. obyvatel nejlidnatější v ČR, se svými 299 obcemi však patří k regionům s nejmenším počtem sídel. Tomu odpovídá i hustota osídlení 230 obyvatel na km², přičemž týž údaj pro celou ČR je 132 obyvatel na km². Průměrná rozloha katastru obce 18,2 km² je druhou největší v republice a je o necelých 50 % větší než katastr průměrné obce v ČR (12,6 km²). V obcích do 499 obyvatel bydlí jen necelé 2 % obyvatel, v obcích od 500 do 4 999 obyvatel bydlí okolo 23 % obyvatel, v obcích od 5 000 do 19 999 obyvatel žije přes 13 % občanů kraje. Většina obyvatel kraje (téměř 62 %), což je v rámci ČR výjimečné, žije ve městech nad 20 tisíc obyvatel.²⁶

Více než polovinu území kraje zaujímá zemědělská půda, na dalších více než 35 % se rozprostírají lesní pozemky. V kraji se vyskytují bohaté zásoby nerostných surovin – především rozhodující domácí zásoby černého uhlí, dále ložiska zemního plynu, vápenec, žula, mramor, břidlice, sádrovec, štěrkopísky, písky a cihlářské jíly. Od 19. století kraj patřil a také v současnosti patří mezi nejdůležitější průmyslové regiony střední Evropy.

Přírodní charakter a odlišný ekonomický vývoj se podílejí na rozdílech v kvalitě životního prostředí jednotlivých oblastí kraje. Nejvíce postiženy jsou střední a severovýchodní části kraje a to zejména Ostravsko, Karvinsko a Třinecko.

²⁶

http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/charakteristika_moravskoslezskeho_kraje

Příhraniční charakter kraje poskytuje možnosti efektivní spolupráce ve výrobní oblasti, rozvoji infrastruktury, ochrany životního prostředí, kulturně-vzdělávací činnosti a především turistického ruchu. V tomto kraji v současné době existují 4 euroregiony. Jsou to Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko. Další charakteristika Euroregionů v ČR (viz. příloha č.3).

4.2 Euroregion Praděd

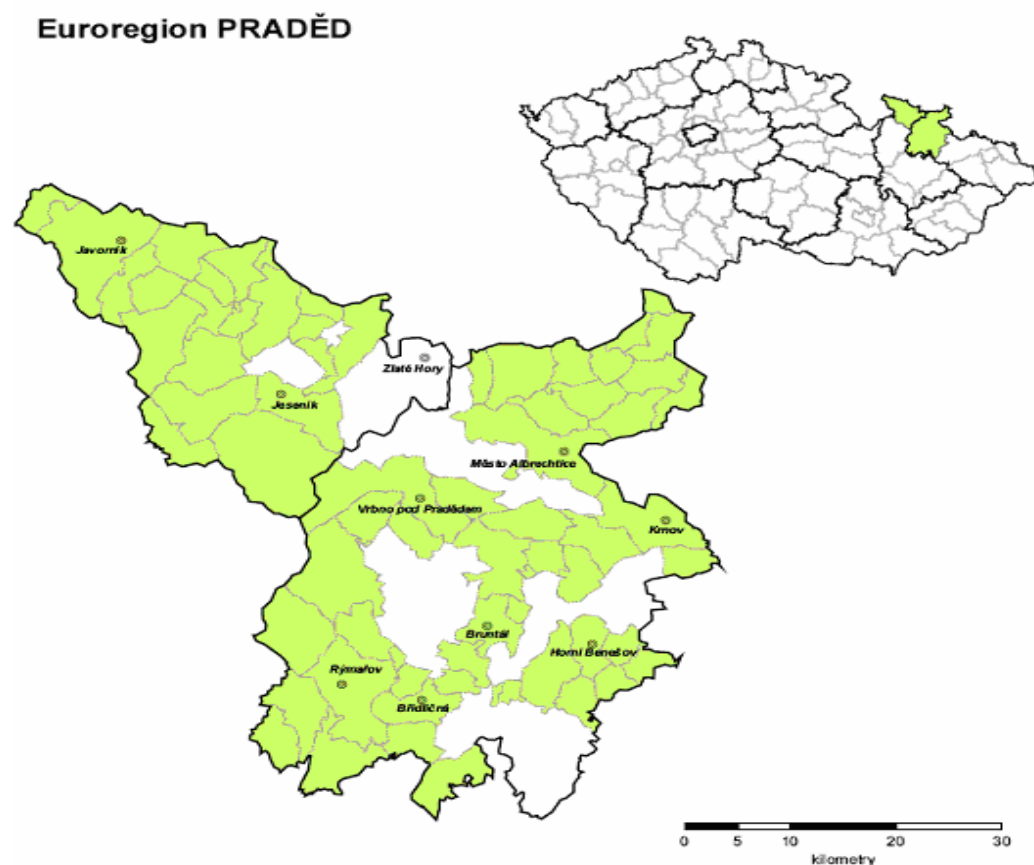
Tab.č. 4.1 **Charakteristika Euroregionu Praděd**

Datum vzniku: 02. 07. 1997
Rozloha v km ² : 4 045
Počet obyvatel: 539 000
Počet obcí: 86
Okresy v ČR: Jeseník, Bruntál (část)
Přeshraniční spolupráce se státy: Polsko

Pramen: www.europraded.cz, 2009, vlastní zpracování.

Mapa č. 4.1 **Mapa Euroregionu Praděd**

Pramen: [http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B002812E4/\\$File/13720508.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B002812E4/$File/13720508.pdf), 2009.

Spolupráci mezi Českou republikou a Polskem a to v jesenické oblasti uskutečnily orgány místních samospráv v roce 1990.

Roku 1991 se uskutečnila konference pod vedením města Jeseník za účasti představitelů měst a obcí jesenického regionu a sousedících měst a obcí Opolského a Valbřiského vojvodství. Jednalo se o spolupráci příhraničního regionu, kterou znemožňovala příliš uzavřená hranice a přísné celní předpisy. Tyto překážky bylo třeba odstraňovat postupným otevíráním nových hraničních přechodů a přechodů malého pohraničního styku. Ochrana životního prostředí vyžadovala spolupráci na společných projektech. Dále pak se jednalo o podporu společných akcí v oblasti cestovního ruchu, sportu, kultury a osvěty.

V následujících letech byly přijaty dokumenty jako např. Dohoda o příhraniční spolupráci, Deklarace o vytvoření příhraničního svazu měst a obcí ČR a Polska. Završením několikaletých snah bylo podepsání Rámcové dohody o vzniku česko - polského euroregionu dne 2. července 1997 v Jeseníku - Euroregion Praděd.

Na české straně se do euroregionu začlenilo 60 obcí ze sdružení obcí Jesenicka, Bruntálska, Osoblažska, Rýmařovska a okolí Vrbna pod Pradědem, přičemž sídelním městem české části euroregionu se stalo město Bruntál (viz.příloha č.4).

Za účelem zintenzivnění spolupráce polské části euroregionu bylo dne 7. ledna 2000 založeno Sdružení polských obcí Euroregionu Praděd, které sdružuje obce (viz.příloha č.5).

V současné době sdružuje euroregion 74 obcí na straně české a 36 obcí na straně polské.

Euroregion je dobrovolným sdružením českých a polských spolků, sdružení a svazků měst a obcí, které se nacházejí na území okresů Bruntál a Jeseník v České republice a na území jižní části Opolského Slezska v Polské republice. Toto sdružení bylo utvořeno na základě rámcové smlouvy o vytvoření česko-polského euroregionu, podepsané dne 2. 7. 1997 v Jeseníku. Euroregion a jeho orgány vykonávají činnost v souladu s právním řádem České republiky a Polské republiky. Činnost Euroregionu nenarušuje kompetence a právní

odpovědnost příslušných územních orgánů státní správy a samosprávy. Euroregion není právním subjektem, spolupráce je zaměřena na koordinaci hlavních činností shodně s cíli.²⁷

Orgány Euroregionu Praděd – českou část tvoří:

- ❖ Valná hromada,
- ❖ Rada,
- ❖ Sekretariát,
- ❖ Revizní komise,
- ❖ Pracovní skupiny.

Cíle Euroregionu

Euroregion podporuje spolupráci v příhraničních územích především v těchto oblastech:

- ❖ plánování územního rozvoje (rozvoj venkova a cestovního ruchu),
- ❖ doprava a spoje, včetně rozvoje hraničních přechodů, dopravní infrastruktura a dopravní obslužnost,
- ❖ rozvoj hospodářství, obchod a služeb, podpora podnikání a místní ekonomiky, rozvoj lidských zdrojů,
- ❖ Euroregiony a fondy EU,
- ❖ ochrana životního prostředí,
- ❖ turistika, sport, rekreace, kultura, umění a ochrana zdraví.

Finance

Činnost sdružení je financována z různých zdrojů:

- ❖ členské příspěvky řádných členů sdružení,
- ❖ členské příspěvky přidružených členů sdružení,
- ❖ účelové i neúčelové dotace a granty,
- ❖ sdružené prostředky,
- ❖ příjmy z hospodářské činnosti sdružení,
- ❖ podpůrné prostředky a dary.

²⁷

www.euopraded.cz/vismo/dokumenty

Kritéria pro stanovení výše členských příspěvků řádných členů sdružení schvaluje Valná hromada sdružení. Výše příspěvku řádných členů se řídí počtem obyvatel na základě časově srovnatelných statistických údajů. Členské příspěvky řádných členů jsou splatné v prvním pololetí daného roku. Výše a splatnost členských příspěvků přidružených členů sdružení se stanovuje individuálně na základě smlouvy o přidruženém členství, kterou schvaluje Valná hromada sdružení. Čestný člen příspěvkové povinnosti nepodléhá. Sdružení může vykonávat hospodářskou činnost a poskytovat služby za úplatu. Výnosy majetku, činnosti a hospodářské činnosti sdružení budou sloužit k financování další činnosti sdružení. Sdružení ručí za své závazky celým svým majetkem, nikoliv majetkem svých členů.²⁸

4.3 Euroregion Těšínské Slezsko

Tab.č. 4.2 Charakteristika Euroregionu Těšínské Slezsko

Datum vzniku: 22. 04. 1998
Rozloha v km ² : 1 528
Počet obyvatel: 657 000
Počet obcí: 59
Okresy v ČR: Třinec, Karviná (část), Frýdek Místek (část)
Přeshraniční spolupráce se státy: Polsko

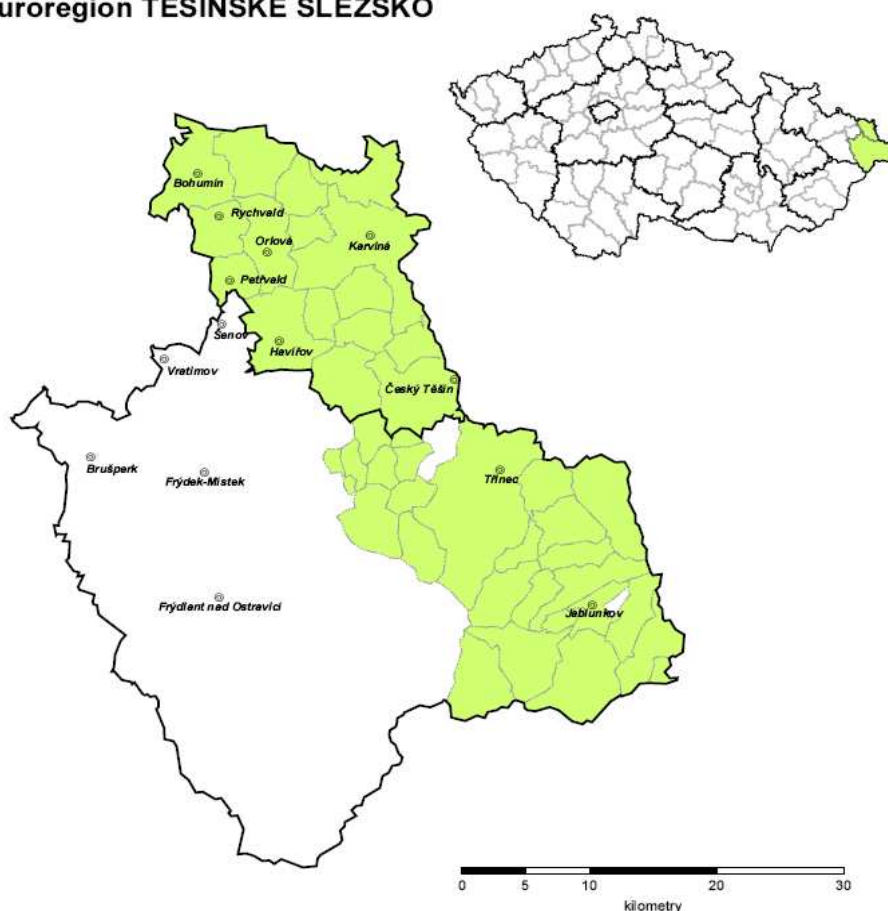
Pramen: <http://euroregion.infoereg.cz>, 2009, vlastní zpracování.

²⁸

http://www.europaded.cz/docs/zakladni_informace/statut_ceske_casti_EuP.pdf

Mapa č.4.2 Mapa Euroregionu Těšínské Slezsko

Euroregion TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO

Pramen: [http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B002825BB/\\$File/13720510.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B002825BB/$File/13720510.pdf), 2009.

Euroregion leží v pohraniční oblasti severovýchodní části České republiky a jižního Polska a vznikl roku 1998. Rozkládá se na území v úseku od Hřavy (ČR) a Jaworzynki (PL) po Bohumín (ČR) a Chalupki (PL). Přírozenou osu tvoří řeka Olše. Hraničními městy euroregionu jsou Český Těšín a Cieszyn. Těšínským Slezskem prochází hlavní komunikační tah spojující severní a jižní Evropu.

Euroregion Těšínské Slezsko - Slask Cieszyński je dobrovolným společenstvím českých a polských sdružení obcí a měst Těšínského Slezska. Nositeli právní subjektivity Euroregionu jsou dvě sdružení obcí. Jsou to Regionální sdružení pro česko-polskou spolupráci Těšínského Slezska na straně české a Sdružení rozvoje a spolupráce Olza na straně polské.²⁹

²⁹ <http://euroregion.inforeg.cz/info.htm>

Cíle Euroregionu

Náplň činnosti euroregionu tvoří především:

- ❖ výměna zkušeností a informací při rozvoji regionu a z oblasti trhu práce,
- ❖ výměnu zkušeností a informací při rozvoji regionu,
- ❖ spolupráce při územním plánování,
- ❖ řešení společných problémů ekologie a životního prostředí, dále pak zájmů v oblasti dopravy, komunikací, spojů a bezpečnosti obyvatel,
- ❖ rozvoj turismu a cestovního ruchu,
- ❖ akce podporující rozvoj kultury, osvěty a sportu, atd.

Euroregion dále podporuje v rámci svých možností zájmy měst a obcí, sdružení, organizací i fyzických osob, které odpovídají rozvojovým cílům regionu.

4.4 Euroregion Beskydy

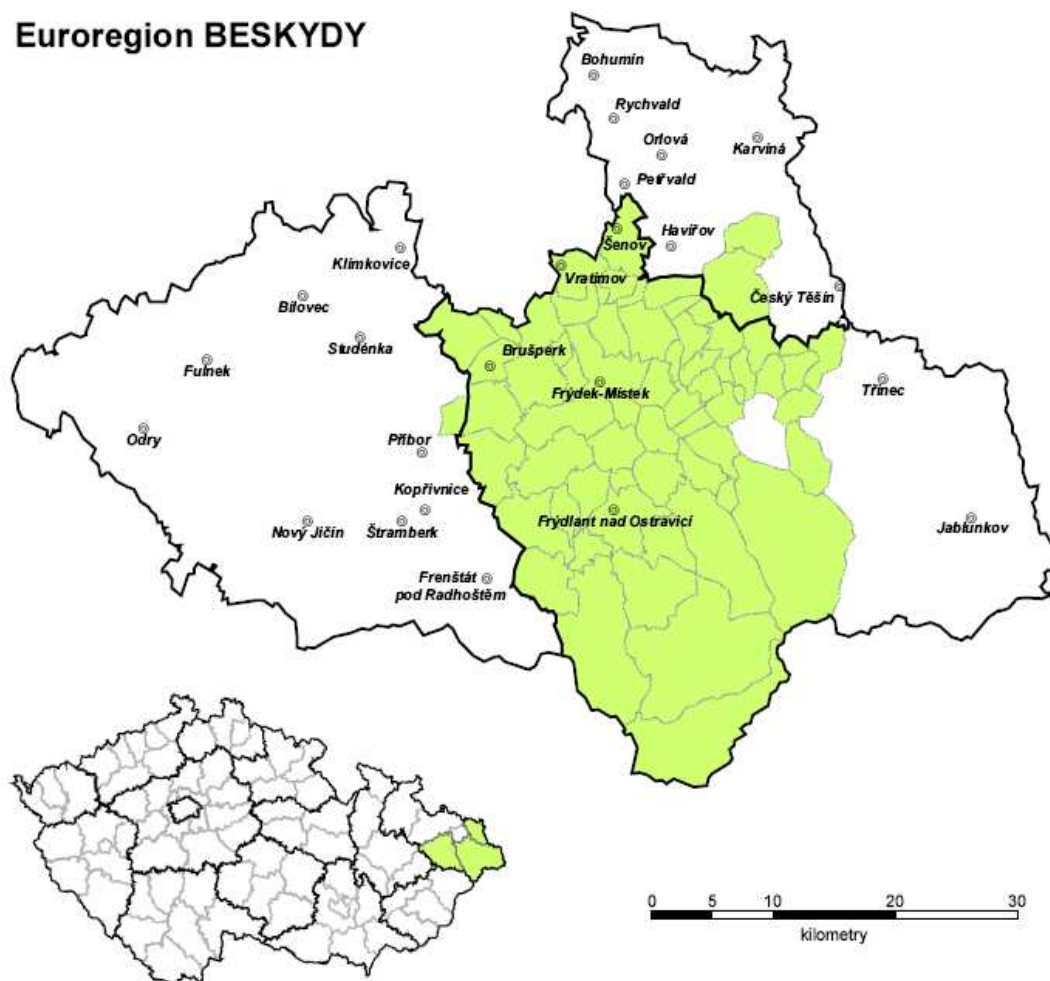
Tab. č. 4.3 **Charakteristika Euroregionu Beskydy**

Datum vzniku: 9.6.2000
Sídlo českého sekretariátu: Frýdek - Místek
Rozloha v km ² : 3 844
Počet obyvatel: 992 100
Počet obcí: 133
Okresy v ČR: Frýdek Místek, Karviná
Přeshraniční spolupráce se státy: Polsko, Slovensko

Pramen: <http://www.euroregion-beskydy.cz/euroregion/index.php>, 2009, vlastní zpracování.

Mapa č. 4.3 **Mapa Euroregionu Beskydy**

Pramen: [http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B00282CD1/\\$File/13720511.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B00282CD1/$File/13720511.pdf), 2009.

Roku 2000 došlo k přidružení české strany-konkrétně Regionu Beskydy do již existujícího Euroregionu Beskydy a to ve spolupráci se Slovenskou a Polskou stranou. Ke stávajícím euroregionům Moravskoslezského kraje dnes už patří i Euroregion "Beskydy", který hraničí s Euroregionem Těšínské Slezsko. Euroregion leží v pohraniční oblasti severovýchodní části České republiky, severozápadní části Slovenské republiky a jižní části Polské republiky.

Hlavním centrem euroregionu jsou města na české straně Frýdek-Místek, na polské straně Bielsko-Biala a na slovenské straně Žilina. Euroregion Beskydy zahrnuje okres F-M, příhraniční část okresu Karviná, v Polsku vojvodství Bielsko-Biala a na Slovensku města a obce Žilinského kraje. O vstup do Euroregionu projevuje zájem stále více obcí. V současné době má Euroregion, který se nachází na české straně 5 měst a 55 obcí.

Euroregion je smlouvou o společenství českých, polských a slovenských sdružení obcí.

Hlavním cílem vytvoření Euroregionu Beskydy jsou společné aktivity za účelem rovnoměrného a vyváženého rozvoje regionu a sbližování jeho obyvatel a institucí v příhraničních oblastech a to zejména v oblastech výměny zkušeností a informací týkajících se těchto oblastí:

- ❖ regionu,
- ❖ trhu práce,
- ❖ územního plánování a stavebnictví,
- ❖ řešení společných problémů v oblastech dopravy, dopravních sítí, spojů a telekomunikací,
- ❖ problémů ekologie a životního prostředí, hospodářství, obchodu, průmyslu,
- ❖ spoustu jiných aktivit, včetně rozvoje turistiky a cestovního ruchu.³⁰

4.5 Euroregion Silesia

Tab.č. 4.4 **Charakteristika Euroregionu Silesia**

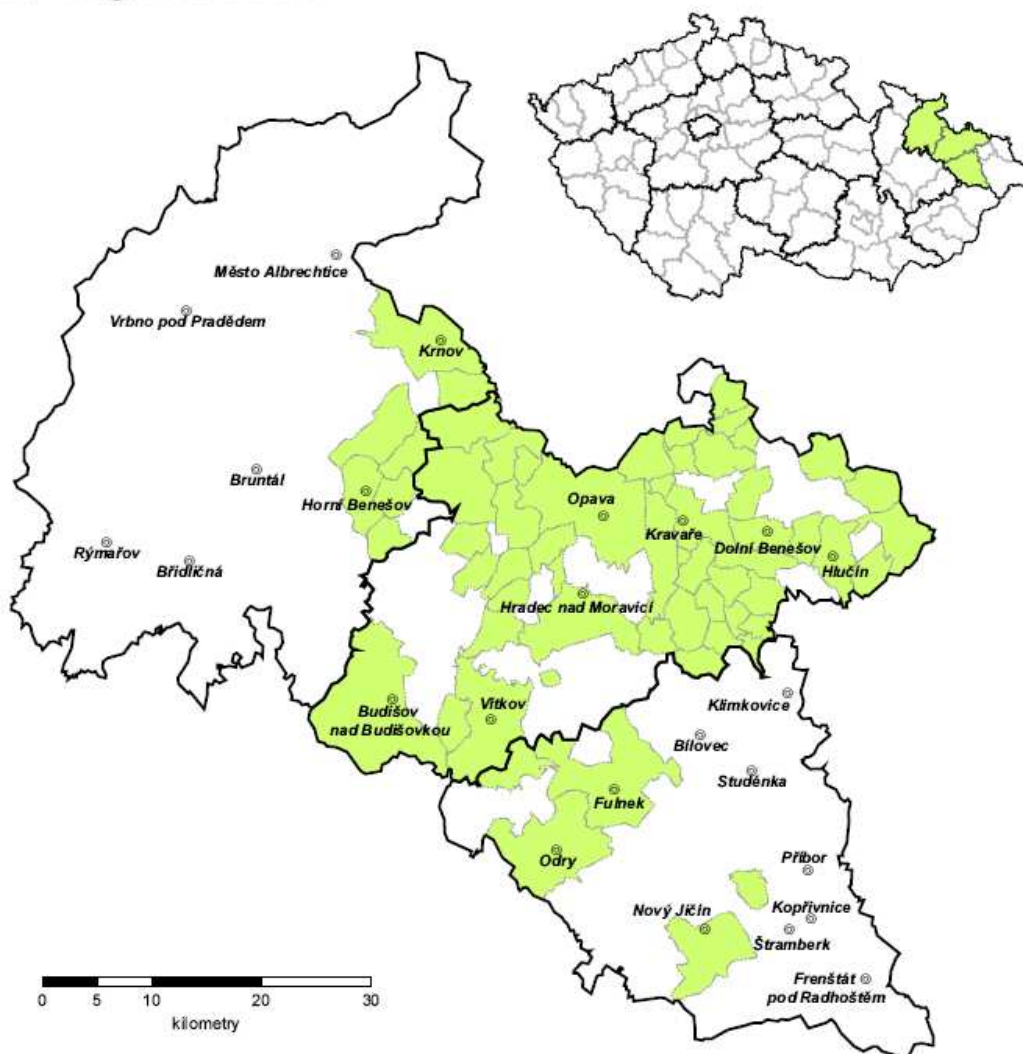
Datum vzniku: 20. 09. 1998
Sídlo českého sekretariátu: Opava
Rozloha v km ² : 2 764
Počet obyvatel: 517 000
Počet obcí: 77
Okresy v ČR: Opava, Bruntál (část), Nový Jičín (část)
Přeshraniční spolupráce se státy: Polsko

Pramen: <http://www.euroregion-silesia.cz/index2.php?file=data/euroregion/historie&menu=2>, 2009, vlastní zpracování.

Mapa č. 4.4 Mapa Euroregionu Silesia

Euroregion SILESIA

Pramen: [http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B00281DA2/\\$File/13720509.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/7B00281DA2/$File/13720509.pdf) .2009.

Na území dnešního Euroregionu Silesia se začala Česko-polská spolupráce rozvíjet až po roce 1989. Nejprve měla charakter individuální partnerské spolupráce jednotlivých obcí a měst, postupně však nabývala regionálního charakteru. Od roku 1998 je region Silesia jedním ze čtyř euroregionů na území Moravskoslezského kraje. Součástí území je okres Opava, části okresů Ostrava a Bruntál a zčásti také Novojičínsko, které zasahuje až na území Moravy. Správním sídlem Euroregionu Silesia je na české straně město Opava. Na polské straně euroregion zahrnuje powiaty. Euroregion tvoří 57 obcí a měst a 3 přidružené organizace.

Euroregion Silesia-CZ je zájmovým sdružením právnických osob.

Předpoklady pro intenzivní česko-polskou spolupráci jsou zejména:

- ❖ společná historie,
- ❖ jazyková příbuznost,
- ❖ podobná kultura,
- ❖ politické podmínky i ekonomický potenciál.

Cíle Euroregionu Silesia:

- ❖ řeší společné zájmy v oblasti dopravní infrastruktury a hraničních přechodů, resp. místo překračování státní hranice,
- ❖ řeší společné problémy v oblasti životního prostředí,
- ❖ podporuje rozvoj turismu a cestovního ruchu v příhraničním regionu,
- ❖ podporuje spolupráci mezi školami a mládeží po obou stranách hranice,
- ❖ podporuje přeshraniční spolupráci i dalších subjektů po obou stranách hranice,
- ❖ pečuje o společné kulturní dědictví,
- ❖ podporuje rozvoj kultury, vzdělání a sportu v příhraničním regionu,
- ❖ podporuje výměnu zkušeností a informací z oblasti trhu práce,
- ❖ podporuje spolupráci v oblasti hospodářské a obchodní,
- ❖ podporuje prevenci a řešení důsledků živelných pohrom,
- ❖ podporuje společné plánování rozvoje příhraničního regionu,
- ❖ poskytuje informace o příhraničním regionu a zajišťuje jeho prezentaci,
- ❖ podporuje myšlenky evropské integrace.³¹

Základem procesu evropské integrace je spolupráce mezi lidmi a obcemi rozdělenými státními hranicemi. Jak už bylo dříve zmíněno, přeshraniční spolupráce je ze strany unie již mnoho let finančně podporována prostřednictvím speciálních programů, k nimž patří například programy Phare CBC, programy Iniciativy INTERREG IIIA, atd.

Euroregion Silesia jako jeden z nejmladších euroregionů na česko-polské hranici se formoval, rozšiřoval svou členskou základnu a upevňoval své postavení velmi pozvolna. V současné

³¹ <http://www.euroregion-silesia.cz/>

době však představuje stabilní, funkční a zkušenou organizaci, která je plnohodnotným partnerem mnoha českým a polským institucím při řešení přeshraniční problematiky. Rozšiřuje spolupráci s dalšími euroregiony v zahraničí. V listopadu 2006 obdržel Euroregion Silesia čestné uznání Asociace evropských hraničních regionů (viz.příloha č.6.) a v říjnu 2007 udělilo Ministerstvo zahraničních věcí ČR české i polské části euroregionu stříbrnou medaili Jana Masaryka (viz.příloha č.7) za dlouhodobý a aktivní přínos k rozvoji česko-polské přeshraniční spolupráce.

Tato ocenění jsou pro Euroregion Silesia výzvou k dalšímu rozvoji a zlepšování své činnosti a také výzvou k tomu, aby se Slezsko – Śląsk – Silesia opět spojilo v jedno společné území, kde hranice bude pouze čarou na mapě.³²

4.6 Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika

Od roku 1999 poskytuje Evropská unie finanční prostředky na rozvoj česko-polského příhraničí a vzájemné spolupráce . Tyto prostředky byly přiděleny prostřednictvím programu Phare CBC (pro českou stranu 5 mil. EUR ročně), od vstupu obou zemí do EU v roce 2004 je to prostřednictvím programu INTERREG IIIA (pro českou stranu 16,5 mil. EUR na období 2004-2006).

Na tento program INTERREG IIIA úzce navazuje Operační program přeshraniční spolupráce ČR-PR na období 2007 – 2013, který je součástí Evropské územní spolupráce.

Tab.č. 4.5 Jednotlivé kraje pro OPPIR ČR - Polsko

Kraje v ČR	Regiony v PR
Moravskoslezský	jeleniogórsko-wałbrzyského
Liberecký	opolského
Královéhradecký	rybnicko-jastrzębského
Pardubický	bielsko-bialského
Olomoucký	

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranici-spoluprace-cr-polsko>, vlastní zpracování

³² http://www.euroregion-ilesia.cz/index2.php?menu=2&file=data/euroregion/stanovy_CZ&menu_pod=2,

O podporu mohou žádat kraje, obce, svazky obcí, Euroregiony, organizace zřizované státem, kraji, obcemi, nestátní neziskové organizace, vzdělávací a výzkumné instituce, hospodářské komory a další.

Řídícím orgánem OP ČR - Polsko je:

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR,

Ministerstvo regionálního rozvoje Polské republiky.

Financování OP ČR – Polsko

OP ČR - Polsko je financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF). Operační program Přeshraniční spolupráce ČR - Polsko (OP ČR - Polsko) spadá mezi regionální operační programy v cíli Evropská územní spolupráce a je pro něj z fondů EU vyčleněno 219,46 mil. €, které mají být z českých a polských národních veřejných zdrojů doplněny o 38,73 mil. €. Pro českou stranu je z fondů EU plánováno **103,68 mil. €** (cca 2,92 mld. Kč), což činí přibližně **0,39% veškerých prostředků určených z fondů EU pro Českou republiku.**³³

Velmi důležitým hlediskem pro programy přeshraniční spolupráce je **přeshraniční dopad** projektu. Zejména přínos z daného programu musí mít obě strany hranice, kdy spolupráce je založena především na společné přípravě, společném uskutečnění, společném využívání pracovníků a společném financování. Toto hledisko platí jak pro spolupráci ČR – PR, tak pro ČR – Slovensko.

Tab.č. 4.6 **Finanční zdroje programu**

Národní alokace	Výše alokace
Česká strana	103 680 000 EUR
Polská strana	115 779 344 EUR
Celkem	219 459 344 EUR

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace-cr-polsko>, 2009.

³³

<http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace-cr-polsko>

Zúčastněné státy podporují rozvoj přeshraniční spolupráce v níže uvedených oblastech :

- ❖ prostorový rozvoj včetně územního plánování,
- ❖ komunální hospodářství,
- ❖ ochrana a tvorba životního prostředí,
- ❖ doprava a spoje,
- ❖ pohyb osob a zboží přes hranice,
- ❖ obchod a služby,
- ❖ zemědělství a potravinářský průmysl,
- ❖ školství a věda, včetně výuky českého a polského jazyka v sousedním státu,
- ❖ zdravotnictví,
- ❖ kultura a umění,
- ❖ kontakty a výměna dětí a mládeže,
- ❖ turistika, rekreace a sport,
- ❖ boj proti zločinnosti,
- ❖ vzájemná pomoc v případě katastrof a živelných pohrom,
- ❖ jiné oblasti společného zájmu.³⁴

OP ČR - Polsko obsahuje **4 prioritní osy**³⁵:

- 1) Posilování dostupnosti, ochrana životního prostředí a prevence rizik.
- 2) Podpora rozvoje podnikatelského prostředí a cestovního ruchu.
- 3) Podpora spolupráce místních společenství.
- 4) Technická asistence.

Ad 1) Posilování dostupnosti, ochrana životního prostředí a prevence rizik

Z fondů EU je vyčleněno 70,2 mil. €, tj. 32,0 % OP ČR – Polsko. Finance jsou určeny na podporu v podobě např. modernizace a rozvoj dopravní infrastruktury lokálního a regionálního významu v příhraničí, podporu veřejné dopravy, rozvoj informačních a komunikačních technologií v dopravě, čistírny odpadních vod a kanalizace, nakládání

³⁴

http://www.euroregion-ilesia.cz/index2.php?menu=4&file=data/cinnost/dohoda_o_spolupraci&menu_pod=2

³⁵ Operační programy jsou nyní posuzovány Evropskou komisí. **Následující příklady** podporovaných projektů je proto nutné brát jako **nezávazné**, protože **operační programy** ještě **mohou doznat** na základě připomínek Evropské komise **změn**. 28.03.2009 Platí i pro Slovensko Zdroj: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace-cr-polsko>.

s odpady, zásobování energiemi a podporu využívání obnovitelných zdrojů energií, péči o přírodu a krajinu apod.

Ad 2) Zlepšení podmínek pro rozvoj podnikatelského prostředí a cestovního ruchu

Z fondů EU je na tuto prioritu vyčleněno 79,0 mil. €, tj. 36,0 % OPČR – Polsko. Jedná se především o spolupráci hospodářských komor, podnikatelských svazů, spolupráci v poradenství pro podniky, podpora přeshraniční obchodní výměny, spolupráce ve výzkumu, vývoji a transferu know-how technologií pro malé a střední podniky, spolupráce mezi subjekty trhu práce, spolupráce ve vzdělávání, ochrana a obnova kulturního a přírodního bohatství, rozvoj cyklistických tras a stezek apod.

Ad 3) Podpora spolupráce místních společenství

Z fondů EU je vyčleněno 57,1 mil. €, tj. 26,0 % OPČR – Polsko. Podpora je zaměřena např. na spolupráci územních samospráv, jimi zřízených organizací, subjektů poskytujících veřejné služby, přeshraniční spolupráci při rozvoji území, apod.

Ad 4) Technická pomoc

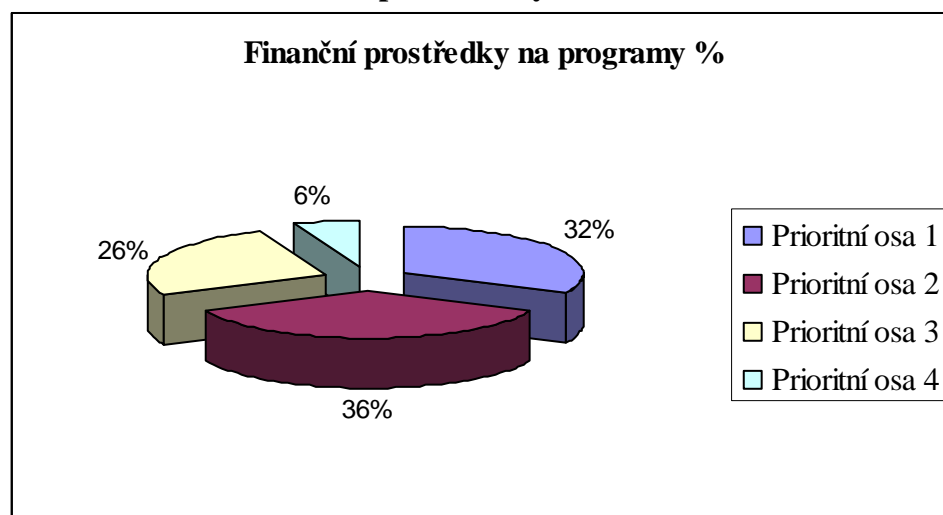
Z fondů EU je vyčleněno 13,2 mil. €, tj. 6,0 % OPČR – Polsko. Prostředky jsou uplatněny na financování aktivit spojených s řízením programu, např. platy pracovníků zapojených do řízení OP ČR - Polsko, výběr projektů, monitoring projektů a programu, apod.

Tab.č. 4.7 **Přerozdělování finančních prostředků pro jednotlivé prioritní osy**

Prioritní osy	Podpora mil. €	% OP ČR - Polsko
Posilování dostupnosti, ochrana životního prostředí a prevence rizik	70,2	32
Zlepšení podmínek pro rozvoj podnikatelského prostředí a cestovního ruchu	79	36
Podpora spolupráce místních společenství	57,1 mil	26
Technická pomoc	13,2	6

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace-cr-polsko>, 2009, vlastní zpracování.

Graf č. 4.1 **Přerozdělení na prioritní osy v %**

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace-cr-polsko>, vlastní zpracování.

Fond Mikroprojektů

Samostatnou oblastí podpory v rámci Priority III je Fond mikroprojektů, který je pokračováním současného Fondu mikroprojektů programu INTERREG IIIA. Tento fond je nástrojem pro realizaci neinvestičních a malých investičních projektů s finanční podporou ze strany EU v rozmezí 2 000 EUR až 30 000 EUR při maximálních celkových nákladech projektu 60 000 EUR. Funkci Správců fondu vykonávají stejně jako v programu INTERREG IIIA euroregiony.³⁶ Jedná se o nenávratnou přímou pomoc.

³⁶

<http://www.europaded.cz/index.php?show=FM-o-programu-fond>

Oblast podpory:

- ❖ ŽP a energetika ,
- ❖ zdravotnictví,
- ❖ rozvoj občanské společnosti,
- ❖ vzdělávání,
- ❖ kultura,
- ❖ tvorba partnerství, přeshraniční spolupráce.

Kdo může žádat:

- ❖ podnikatel,
- ❖ obec,
- ❖ NNO
- ❖ ostatní .

Minimální počet účastníků: dva

Do Fondu mikroprojektů je alokováno 20% finančních prostředků Operačního programu přeshraniční spolupráce ČR-PR. Na základě dohody zástupců euroregionů jsou tyto finanční prostředky dále rozděleny takto :

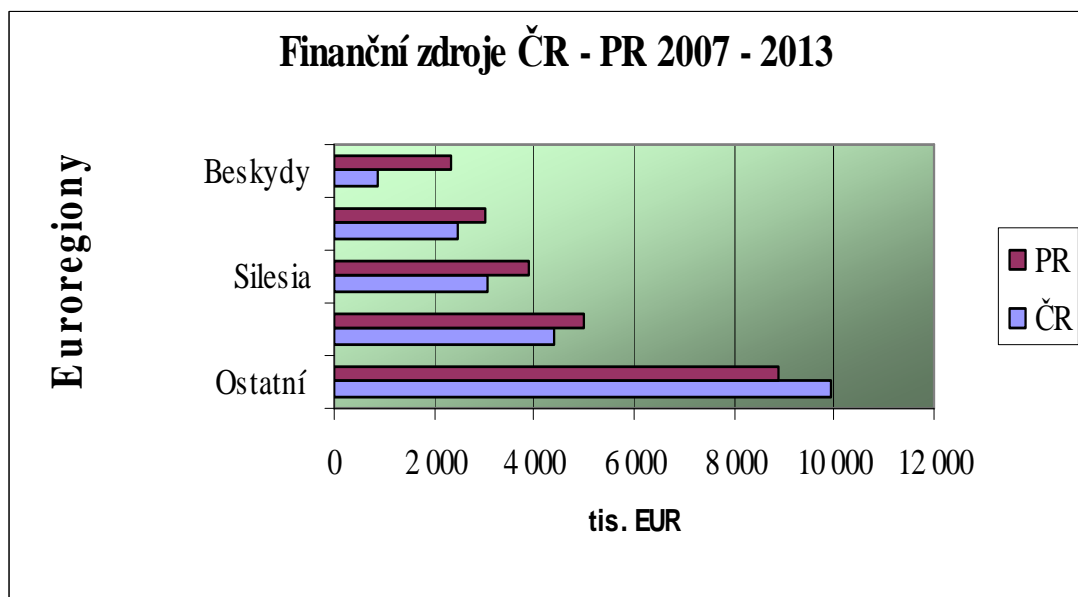
Výše finanční podpory z Fondu Mikroprojektů je uvedena v Tab.č. 3.9 a Grafech č. 3.2 a 3.3.

Tab.č. 4.8 Finanční podpora

	ČR	PR
Ostatní	9 955	8 900
Praděd	4 385	5 000
Silesia	3 063	3 900
Těšínské Slezsko	2 483	3 000
Beskydy	850	2 355
Celkem	20 736	23 155

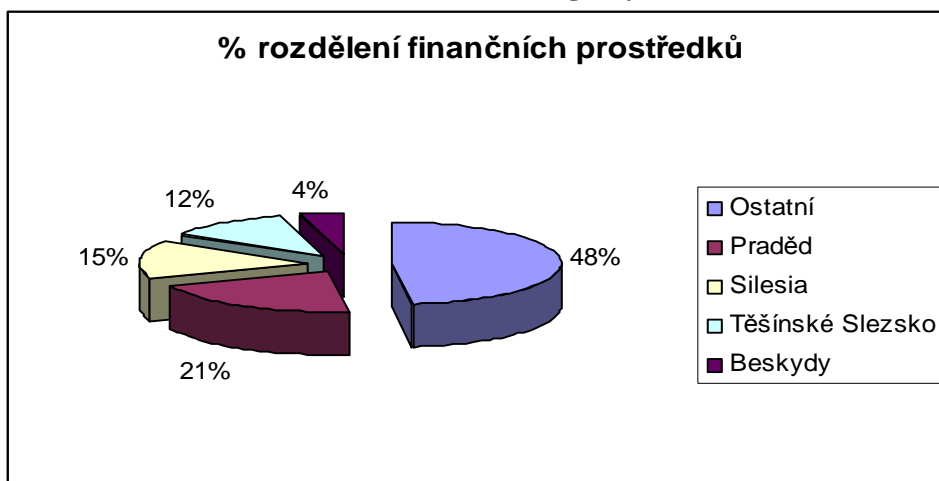
Pramen: <http://www.europraded.cz/index.php?show=FM-o-programu-fond>, 2009, vlastní zpracování.

Graf č. 4.2 Finanční zdroje ČR – PR 2007- 2013

Pramen: [http://www.europraded.cz/index.php?show=FM-o-programu-fond 2009](http://www.europraded.cz/index.php?show=FM-o-programu-fond%202009), vlastní zpracování.

Graf č. 4.3 Přerozdělení financí na Euroregiony v %

Pramen: <http://www.europraded.cz/index.php?show=FM-o-programu-fond>, vlastní zpracování.

4.7 Program přeshraniční spolupráce Slovenská republika -Česká republika 2007 – 2013

Tab.č. 4.9 Jednotlivé kraje pro OPPI ČR - Slovensko

Kraje v ČR	Kraje na SR
Moravskoslezský	Trenčínský
Jihomoravský	Trnavský
Zlínský	Žilinský

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace-cr-slovensko>, vlastní zpracování.

O podporu na programy přeshraniční spolupráce na období 2007 – 2013 může zažádat veřejná správa, neziskové organizace, hospodářské a agrární komory apod.

Řídícím orgánem OP ČR - Slovensko je:

**Ministerstvo výstavby a regionálního rozvoje SR a
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.**

OP ČR - Slovensko je financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF). Operační program Přeshraniční spolupráce ČR - Slovensko (OP ČR - Slovensko) spadá mezi regionální operační programy v cíli Evropská územní spolupráce a je pro něj z fondů EU vyčleněno 92,74 mil. €, které mají být z českých a slovenských národních veřejných zdrojů doplněny o 16,37 mil. €. Pro českou stranu je z fondů EU plánováno **56,55 mil. €** (cca 1,59 mld. Kč), což činí přibližně **0,21 % veškerých prostředků určených z fondů EU pro Českou republiku.**³⁷

Program je zaměřen především na:

- ❖ zlepšení dopravní dostupnosti přeshraničního regionu,
- ❖ ochranu životního prostředí,
- ❖ podporu rozvoje přeshraniční infrastruktury i služeb cestovního ruchu,
- ❖ podporu zlepšování vzdělávacích a sociálních služeb,
- ❖ podporu spolupráce hospodářských subjektů a transferu technologií,
- ❖ podporu přeshraniční spolupráce územních samospráv na obou stranách hranice.

OP ČR - Slovensko obsahuje **3 prioritní osy:**

- 1) Podpora sociokulturního a hospodářského rozvoje přeshraničního regionu a spolupráce.
- 2) Rozvoj dostupnosti přeshraničního území a životního prostředí.
- 3) Technická pomoc.

³⁷

<http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace-cr-slovensko>

Ad 1) Podpora sociokulturního a hospodářského rozvoje přeshraničního regionu a spolupráce

Z fondů EU je na OP ČR – Slovensko vyčleněno 50,1 mil. €, tj. 54,0 % OPČR - Slovensko. Do oblasti podpory spadá např. rozvoj společných systémů vzdělávání, trhu práce a sociálních služeb, rozvoj přeshraniční spolupráce mezi podniky, výzkumnými a vývojovými institucemi, investice do přeshraniční infrastruktury turizmu, podpora vytváření společných produktů kultury atd.

Ad 2) Rozvoj dostupnosti přeshraničního území a životního prostředí

Z fondů EU je vyčleněno 37,1 mil. €, tj. 40,0 % OPČR – Slovensko. K cílům podpory patří např. budování přeshraniční dopravní infrastruktury regionálního a místního významu, rozvoj systémů na zlepšování kvality a efektivnosti veřejné dopravy, budování přeshraniční infrastruktury životního prostředí, přírodních zdrojů, obnovitelných energetických zdrojů a rozvoj společných systémů ochrany obyvatelstva před živelnými pohromami apod.

Ad 3) Technická pomoc

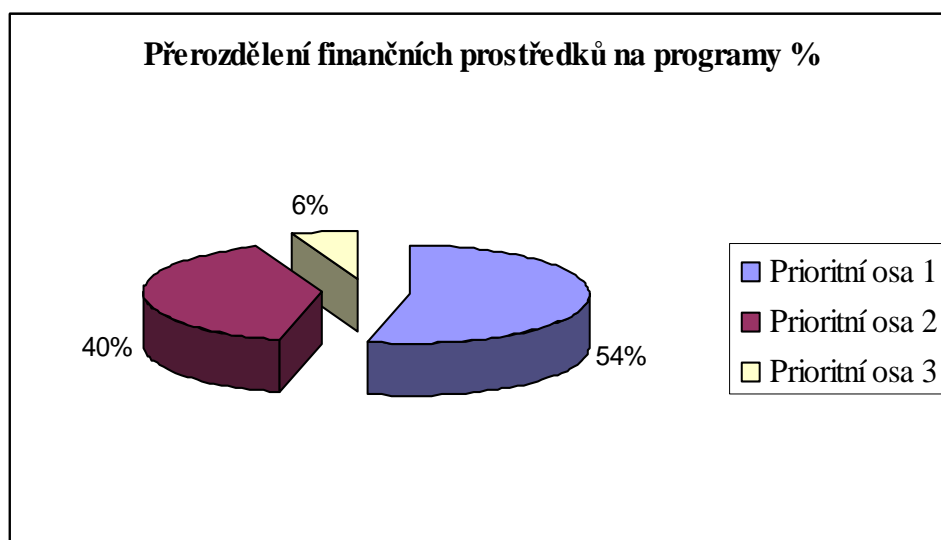
Na technickou pomoc je z fondů EU vyčleněno 5,6 mil. €, tj. 6,0 % OPČR – Slovensko. Z těchto prostředků jsou financovány aktivity spojené s řízením programu, např. platy pracovníků zapojených do řízení OP ČR - Slovensko, výběr projektů, monitoring projektů a programů, konzultace při přípravě projektů, informační a publikační činnost, aktivity související s přípravou na nové programovací období, apod.

Tab.č. 4.10 Podpora jednotlivých prioritních os

Prioritní osy	Podpora mil. €	% OP ČR - Slovensko
Podpora sociokulturního a hospodářského rozvoje přeshraničního regionu a spolupráce	50,1	54
Rozvoj dostupnosti přeshraničního území a životního prostředí	37,1	40
Technická pomoc	5,6	6

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace-cr-slovensko>, 2009, vlastní zpracování.

Graf č. 4.4 % vyjádření přerozdělených prostředků

Pramen: <http://www.strukturalni-fondy.cz/op-preshranicni-spoluprace-cr-slovensko>, vlastní zpracování.

Cíle rozvoje euroregionů jsou různé, ale přesto některé z nich jsou podobné nebo společné. Bývají to nejčastěji cíle z oblasti doprava a životní prostředí, cestovního ruchu a kultury, dále pak lidské zdroje a trh práce.

Nejdůležitějšími oblastmi spolupráce v Euroregionech Moravskoslezského kraje na česko polské a česko – slovenské hranici jsou :

ČR – PR

Hospodářství

Dopravní infrastruktura

Životní prostředí

Cestovní ruch

Kultura

ČR – SR

Dopravní infrastruktura

Životní prostředí

Lidské zdroje a trh práce

V programovém období 2007-2013 se samostatným cílem strukturálních fondů Evropské Unie stává evropská územní spolupráce. Euroregiony se snaží vycházet z již zmíněných Operačních programů. Priority Operačních programů jsou stanoveny dost obecně, proto si je každý euroregion může zkonkretizovat pro svou vlastní potřebu.

5 Závěr

Přeshraniční spolupráce se v Evropě, která je charakteristická právě vysokou koncentrací států a tím pádem vysokým počtem hranic ukazuje jako nezbytná. Okrajové části států jsou oproti ostatním znevýhodněny a to z důvodu nedostatečné infrastruktury, podnikatelského prostředí, nezaměstnanost, vzdělávání a další.

Klíčovým momentem pro rozvoj a upevňování přeshraniční spolupráce byl vstup do Evropské unie, kdy byly zrušené tzv. pomyslné hranice. Obyvatelé v pohraničí se cítili najednou blíž k sousedním zemím a to vedlo k integraci. V současnosti se přeshraniční spolupráce neustále rozvíjí a to hlavně díky pomoci ze strany evropské unie.

Další rozvoj spolupráce mezi euroregiony bude záviset právě na intenzitě s jakou bude tato spolupráce prováděna. V rámci operačních programů se zvyšuje možnost euroregionu lobovat o finanční prostředky určené na přeshraniční spolupráci z evropských fondů. Funkce a činnost euroregionů je v dnešním světě nevyhnutelná výrazná a záslužná. Má velký význam při integraci Evropy. Pomáhá lidem v okrajových oblastech států zlepšit svou životní úroveň a překonat bariéry s okolními státy.

Téměř pro všechny euroregiony v Moravskoslezském kraji je hlavním cílem péče o životní prostředí, zlepšení infrastruktury a rozvoj cestovního ruchu. Každý euroregion ale staví své priority jinak, což souvisí s jejich polohou a historickým vývojem.

Finanční dotace pro Euroregiony Moravskoslezského kraje by měly směřovat především k naplňování strategických cílů spolupráce a k rozvoji regionu. Právě existence kvalitní strategie rozvoje euroregionů v Moravskoslezském kraji vede mnohdy k efektivnímu využívání finančních dotací. Dále musí být stanoveny priority a především jejich důležitost.

Do budoucna by si měli představitelé euroregionu vždy uvědomit jeho skutečný význam. Při vypracování práce dospěl autor k názoru, že by bylo chybou nevyužít příležitosti, která se nabízí. Tato možnost není vždy jen získání dotací, ale především výměna zkušeností a vzájemná pomoc.

Seznam literatury

JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., HAVLÍČEK, T. České pohraničí: Bariéra nebo prostor zprostředkování? Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-01051-3.

MARYÁŠ J., OHÁŇKOVÁ, L., Evropská unie a euroregiony. 1.vyd. Brno: BonnyPress, 2006. str.234., ISBN 80-210-4204-4.

MATES, p., WOKOUN, r. a kolektiv. Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy. 1.vyd. Praha: Prospektrum spol. s r.o., 2001. str. 106., ISBN 80-7175-100-6.

SKOKAN, K., Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. Ostrava: Repronis, 2003. ISBN 8-7329-023-5.

Internetové zdroje

<http://www.strukturalni-fondy>, *Strukturální fondy Č*, 25.02.2009.

<http://www.mmr.cz>, *Ministerstvo pro místní rozvoj*, 15.02.2009.

<http://www.risy.cz>, *Regionální informační systém*, 10.01.2009.

<http://www.euroregion-silesia.cz>, *Euroregion Silesia*, 25.02.2009.

<http://www.euroskop.cz>, *Euroskop věcně o Evropě*, 26.03.2009.

<http://cs.wikipedia.org/wiki/NUTS>, *Otevřená encyklopedie*, 4.1.2009.

<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=192>, *Středoevropské politické studie*, 25.02.2009.

<http://www.crr.cz>, *Centrum pro regionální rozvoj ČR*, 26.03.2009.

<http://www.cz-pl.eu/fond-mikroprojektu.html>, *Fond Mikroprojektu*, 23.03.2009.

<http://www.czso.cz/>, *Český statistický úřad*, 8.03.2009.

<http://www.euroregion-beskydy.cz/>, *Euroregion Beskydy*, 3.03.2009.

<http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/financovani/fond-soudrznosti/>, Finance, 3.03.2009.

<http://www.europraded.cz>, *Euroregion Praděd*, 30.03.2009,

<http://euroregion.inforeg.cz>, *Euroregion Těšínské Slezsko*, 1.04.2009.

Seznam zkratek

Např. – například,

č. – číslo,

atd. – a tak dále,

tzv. – tak zvanou,

ČR – Česká republika,

PR – Polská republika,

SR – Slovenská republika,

viz. – více informací zde,

tab. – tabulka,

Kč – korun českých,

a pod.- a podobně,

Eu – Evropská Unie

EUR – Euro,

HDP – Hrubý domácí produkt,

HNP - Hrubý národní produkt,

OPPS – Operační program přeshraniční spolupráce,

NNO – nestátní neziskové organizace.

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

Seznam Příloh

Příloha č.1 – Řídící orgán RPS

Příloha č.2 - Územní příslušnost žadatele

Příloha č.3 – Euroregiony v ČR

Příloha č.4 - Členské obce české části Euroregionu Praděd

Příloha č.5 - Členské obce polské části Euroregionu Praděd

Příloha č.6 - Čestné uznání Asociace evropských hraničních regionů

Příloha č.7 – stříbrná medaile Jana Masaryka